

MASARYKOVA UNIVERZITA
FAKULTA INFORMATIKY

Grafická úprava elektronické knihy: Jack London a jeho příběhy

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Monika Příkopová

Brno, jaro 2013

Prohlášení

Prohlašuji, že tato práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Všechny zdroje, prameny a literaturu, které jsem při vypracování používala nebo z nich čerpala, v práci řádně cituji s uvedením úplného odkazu na příslušný zdroj.

Vedoucí práce: MgA. Jana Malíková

Poděkování

Ráda bych především poděkovala MgA. Janě Malíkové, za veškeré rady a poskytnuté informace během psaní mé bakalářské práce.

Shrnutí

V práci popisují elektronické knihy a jejich vlastnosti, zejména s ohledem na sazbu. Zahrnují také popis čteček a formátů elektronických knih. Součástí práce je vytvořená vlastní elektronická kniha ve formátu ePub.

Abstract

This bachelor thesis deals with the electronic books and their characteristics, particularly in regard to layout. It also includes a description of eReaders and formats of electronic books. The thesis also includes a creation of an original electronic book in ePub format.

Klíčová slova

kniha, elektronická kniha, čtečka elektronických knih, sazba nedefinitivních dokumentů, formát ePub

Key words

book, electronic book, eReader, Fable Layout, format ePub

Obsah

1	Úvod	1
2	Kniha versus elektronická kniha	2
2.1	Využití knih a e-knih.....	4
2.2	Překážky v rozvoji elektronických knih	5
2.3	Distribuce e-knih na českém trhu.....	6
2.4	E-knihy z hlediska autorského práva	6
2.5	Části elektronické knihy	7
3	Čtecí zařízení	10
3.1	Softwarové čtečky	10
3.2	Hardwarové čtečky	10
3.3	Rozdělení podle druhu displeje.....	11
3.3.1	Technologie eInk.....	12
3.4	Rozdělení podle velikosti displeje	13
3.5	Rozdělení podle způsobu ovládání.....	13
3.6	Budoucnost displejů	14
4	Formáty elektronických knih	15
4.1	Nejvíce využívané formáty	15
4.2	DRM ochrana	18
4.2.1	Sociální DRM.....	19
4.2.2	Amazon DRM	19
4.2.3	Adobe DRM	20
5	Design a sazba textu elektronických knih	21
5.1	Způsoby sazby.....	22
5.1.1	Zrcadlo sazby.....	22
5.1.2	Zarovnání	23
5.1.3	Písmo	23
5.2	Problémy se sazbou v e-knihách.....	24
5.3	Postup pro nejlepší výsledek	26
6	Tvorba vlastní elektronické knihy	27
6.1	Obálka knihy	27

7	Příprava dokumentu pro export do ePub.....	28
7.1	Obecná příprava dokumentu.....	28
7.1.1	Metadata	28
7.1.2	Obsah.....	29
7.1.3	Odstránkování	30
7.2	Příprava obrázků	30
7.2.1	Vložení obrázků	30
7.2.2	Ukotvení obrázků k textu	30
7.2.3	Úprava velikostí a vlastností obrázků.....	31
7.3	Příprava textu.....	32
8	Export	34
8.1	Obecné.....	34
8.2	Obrázek	34
8.3	Obsah.....	34
9	Závěrečné úpravy.....	35
9.1	Calibre.....	35
9.1.1	Převod formátu.....	36
9.2	Sigil.....	36
10	Závěr.....	38
11	Použitá literatura	39
12	Literatura v elektronické knize	41
13	Seznam obrázků.....	42
14	Přílohy	43

1 Úvod

Ještě před pěti lety byly čtečky e-knih něco jako spící technologie a nikdo na ně příliš nesázel, a najednou patří mezi nejrychleji se rozvíjející zařízení na trhu elektroniky. Čtení elektronických dokumentů (a knih) je realitou, která dostává stále více prostoru a pozornosti [1]. Čtečky dosahují rok od roku velkého pokroku a čím dál víc se přibližují kvalitě tištěných knih.

Téma bakalářské práce zaměřené na elektronické knihy jsem si vybrala z důvodu velmi rychle se rozvíjející technologie čteček a elektronických knih a zároveň nedostatečné kvality e-knih na trhu. Znalosti jsem získala jak z odborných článků a publikací, tak z nemalého množství internetových zdrojů zabývajících se problematikou elektronických knih. Možnosti a kvalitu sazby e-knih jsem si ověřila na hardwarové čtečce Pocketbook a získané poznatky jsem použila při psaní bakalářské práce a při tvorbě vlastní elektronické knihy.

Cílem bakalářské práce je vytvoření kompletní elektronické knihy ve formátu ePub. Návrh vychází ze znalostí získaných během studia v Ateliéru grafického designu a multimédií.

V teoretické části charakterizují základní rozdíly mezi knihami tištěnými a elektronickými. Popisují druhy čteček a formátů e-knih. Řeším zejména současné problémy sazby nedefinitivních dokumentů.

V praktické části popisují provedení sazby e-knihy v Adobe InDesign a možnosti exportu knihy do formátu ePub. Dále popisují program Calibre, který slouží jako správa elektronických knih a nabízí možnost převodu formátů. Na závěr popisují program Sigil, ve kterém vyzdvihují funkce, díky kterým můžeme e-knihu dodatečně upravit.

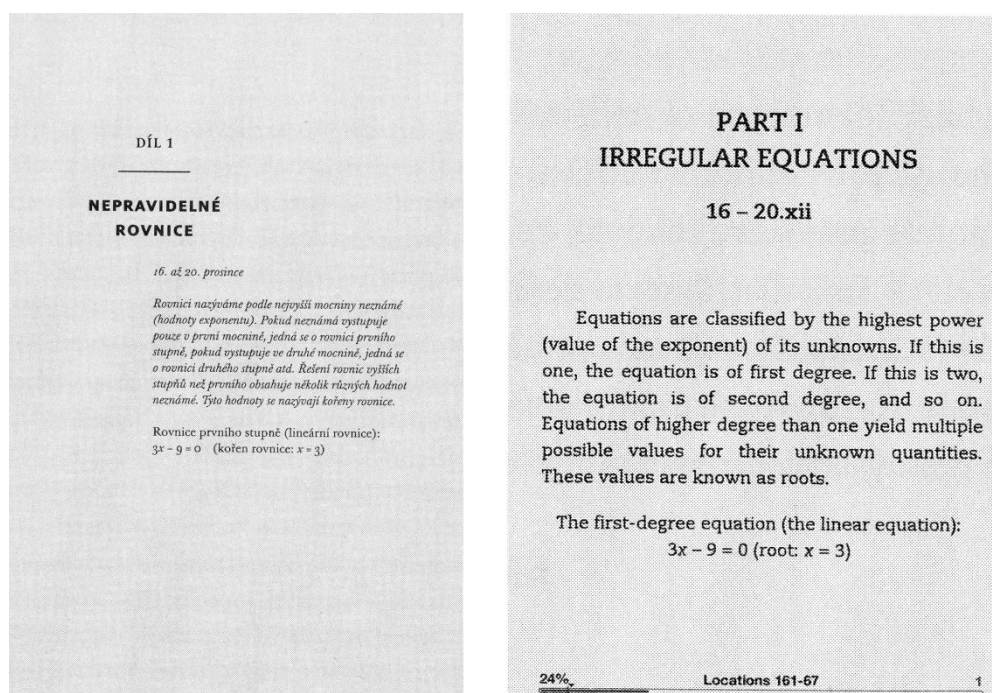
Výsledkem mé práce je vytvoření kompletního grafického návrhu elektronické knihy, její obálky a sazby, vše převedené do formátu ePub.

2 Kniha versus elektronická kniha

Kniha je rukopisný, tištěný nebo jakýmkoliv způsobem rozmnožený dokument, který je graficky a knihkařsky zpracovaný do tvaru svazku a tvoří myšlenkový a výtvarný celek [2]. Pojem elektronická kniha či **e-kniha** je popsána jako digitální verze klasické knihy neboli kniha v digitální podobě. Zařízení, určené ke čtení e-knih, se nazývá **čtečka elektronických knih** či jen čtečka.

U tištěné knihy jednotlivá stránka nikdy nepůsobí samostatně, ale vždy ve spojení se sousední stránkou na otevřené dvojstraně. Grafika je tomu patřičně přizpůsobena. Nejde jen o zvětšené vnitřní okraje či zarovnání obou stran textu na stejnou mřížku, dvojstrana tvoří jeden vizuální celek, s jehož proporcemi a rozvržením grafik počítá [2].

Obě verze knihy se liší v mnoha ohledech. Mění se kvalita a rychlost četby, osobitost vztahu k textu, ekonomičnost a ekologičnost. Velkým rozdílem je zobrazování barev. Téměř veškeré čtečky zobrazují obraz černobíle, tím nám chybí aspekt barvy sloužící ke komunikaci se čtenářem. Nejsou tím ovlivněny jen obrázky, je tím ovlivněná i barva písma a papíru. Také cenový rozdíl může být důvodem pro zakoupení elektronické knihy místo tištěné. Kniha v elektronické podobě je stále levnější než kniha vytištěná. Proto vydavatelé nových knih můžou vydat knihu nejdříve jen v elektronické podobě, a pak, v případě většího zájmu, můžou investovat do tištěné verze.

Obr. 2.1: Srovnání sazby tištěné a digitální verze knihy [1]

Tištěná a digitální kniha nejsou ani zdaleka dva identické produkty. Digitálně publikovaná kniha bez fixní, definitivní podoby se nikdy svou formou nemůže podobat tradičně upravenému titulu s desítkami, či dokonce stovkami uvážených drobných zásahů zkušeného odborníka [1].

Elektronické knihy přesto zažívají v posledních letech největší rozmach mezi elektronikou zejména proto, že disponují vlastnostmi, které soudobá společnost hledá. Parametry tištěných a elektronických knih můžeme posuzovat z následujících pohledů.

- 1) **Dostupnost** knih může být brána z více pohledů. Papírovou knihu můžeme číst kdekoliv a kdykoliv a kniha není vázaná na jiné médium, s nímž musí být kompatibilní. Elektronická kniha je závislá na jiných médiích. Každá čtečka podporuje jen určité druhy formátů elektronických knih. Pokud tedy hledáme e-knihu, musíme se potýkat s problémem nejen nalezení daného titulu v češtině, ale také nalezení e-knihy v určitém formátu, který je kompatibilní s naší čtečkou. Formáty e-knih je sice možné převést (více v kapitole 4: Formáty elektronických knih), znamená to ale práci navíc. Naopak plusem je snadné celosvětové sdílení a distribuce po internetu. E-kniha vydaná v jedné zemi je v podstatě ihned přístupná v jakékoliv jiné zemi, kde mají přístup k internetu.
- 2) **Archivace** tištěných publikací je skutečnost, kterou musí řešit každý vydavatel. Uschování tištěných knih je určitá přítěž. E-kniha může být na trhu libovolně dlouho, jelikož nároky na prostor jsou minimální. S archivací ovšem souvisí životnost dat. Tištěné knihy jsou mnohem trvanlivější než digitální data, jejichž formáty se neustále mění a která se uchovávají na nosičích s omezenou životností [2].
- 3) **Prostorová neomezenost** e-knih je velkým plusem. Zatímco v knize máme jen jedno dílo autora knihy, ve čtečce máme přístup k několika stovkám i tisícům knih. Samotná e-kniha není omezená počtem stran a velikostí dat a kopie tištěných knih se provádí mnohem složitěji než kopie knih elektronických.
- 4) **Flexibilita** tištěných knih je mnohem menší než knih elektronických. Pokud chceme aktualizovat informace v knize, musíme vydat nové vydání a celou knihu opět tisknout. U elektronických knih se informace aktualizují mnohem snadněji, zároveň ale přicházejí o důvěru.
- 5) **Vyhledávání** slov či slovních spojení v tištěné knize není možné, pouze pokud je v knize přítomen slovník. U e-knih pomocí fulltextového vyhledávání můžeme najít požadovaná slova mnohem rychleji, a navíc díky výkladovým slovníkům vysvětlit či přeložit slova či větné spojení.
- 6) **Interaktivita a multimedia** přístupná v e-knihách je nepostradatelná. Psaní poznámek či zvýrazňování textu elektronickému dokumentu nijak „neublíží“ zatímco tištěnou knihu nenávratně poškodí. Z elektronické veze můžeme vyjmát pasáže, sdílet je po síti a odkazy mohou být propojeny s audio nebo video záznamy [2].

2.1 Využití knih a e-knih

Vzhledem k možnostem čteček je vhodné vybírat způsob čtení v závislosti na tom, co čteme. Díky vyjmenovaným parametrům čteček a e-knih jsou encyklopedie, odborné publikace a učební materiály mnohem lépe využitelné právě jako elektronické knihy. Přesto kolem 58% prodaných elektronických knih tvoří klasická beletrie, a to hlavně díky nejsnazšímu převodu na elektronickou verzi. Zpravidla čím méně členitý text a co nejméně obrázků je pro elektronickou verzi lepší, u tištěné knihy je to spíše naopak [3].

Čtečky zdánlivě přinášejí samé výhody ale selhávají v tom nejpodstatnějším, a to ve kvalitě a kultuře čtení. Kniha je krásná, mnohdy barevná se skvělou a lákavou obálkou. Toto lákadlo elektronická kniha nemá. Je třeba zmínit i estetickou hodnotu knihy papírové, je prostě krásnější než pouhý soubor, který je stahován do čtečky. Mnozí čtenáři si prostě na kráse knih zakládají a je pro ně mnohdy důležitější než obsah samotný [1].

Čteče je vyčítáno, že chce nahradit tištěnou knihu, ve skutečnosti má ale nahradit počítač, a usnadnit tak četbu elektronických textů, které existují nezávisle na ní. E-kniha je obviňována prakticky z téhož, jako před 15 lety internet: z povrchní konzumace informací, k níž nás má svou formou svádět. Alberto Magnuel mezi mnoha jinými poukazuje ve svých Dějinách čtení na to, že „obviňovat web z našeho povrchního přístupu ke světu je absurdní. Web – a stejně tak i elektronická kniha – vznikl jako reakce na naše potřeby a jejich kvalitu plně zrcadlí“ [2].

Oba přístupy ke čtení mají své kladné i záporné stránky a je na každém čtenáři, který si zvolí. Nejlepší je kombinace obou, kde se podle situace a výběru publikace zvolí nejvhodnější přístup k obsahu. Nesmíme zapomínat, že u čtenáře i nadále zůstává jako první obsah. v tomto případě jsou elektronické knihy lehce pozadu, je to ale jen otázkou času, než se čtečky dostanou do takové úrovně, kdy budou přinášet stejný požitek ze čtení jako knihy tištěné.

	PAPÍR	ELEKTRONICKÁ MÉDIA
cena pořízení	velká	malá
cena kopírování velkého objemu dat	velká	malá
cena kopírování malého objemu dat	malá	zpravidla velká
cena malého objemu dat	levná	drahá
zobrazení dat	výborné	špatné
zobrazení obrázků	kvalitní	nekvalitní (orientační)
mobilita	dobrá	špatná (čtecí zařízení)
pohodlnost čtení	výborná	špatná
vyhledání informace	pomalé	rychlé
kontextové hledání	ne (jen rejstříky)	ano
odkazy, hypertext	obtížné	snadné
použití informace v jiném dokumentu	obtížné	snadné
práce s daty (úprava atd.)	ne	ano
audiovizuální informace	ne	ano

Obr. 2.2: Klady a zápory elektronických médií [4]

2.2 Překážky v rozvoji elektronických knih

Rychlejšímu rozvoji a rozšíření elektronických knih brání několik překážek. Odpůrci elektronických knih z řad nakladatelů i čtenářské veřejnosti nejčastěji argumentují malým potenciálem zisku, zanedbatelným přínosem pro čtenáře, právními komplikacemi, podporou internetového pirátství, složitosti digitálního přepisu, ohrožením čtenářské kultury apod [2]. Překážky můžeme rozdělit na 3 druhy: technické, právní a etické.

Technické problémy

Technické problémy jsou spojené s převodem tištěné verze do elektronické verze. V sazbě se objevují chyby až při čtení na konkrétní čtečce. Jsou to chyby zejména ve zlomu textu, chybném řádkování, nahrazování písmen znaky (zejména v češtině) atd. Dalším problémem je nekompatibilita formátů a následná nemožnost otevření e-knihy ve čtečce. Na začátku vývoje elektronických knih byly možnosti formátů velmi omezené, zpravidla se nabízela možnost použít txt, html nebo PDF. To se ale během několika let změnilo a dnes již existuje formátů několik desítek. To má za následek velkou složitost ve vhodném výběru. Každý formát disponuje lepšími i horšími vlastnostmi, a ne každý více používaný formát je všeobecně lepší, než méně používaný formát. Doposud se v této problematice „bloudí“, je ale zřejmé, že v budoucnu se formáty blíže specifikují a jejich použití bude jednoznačné [2].

Právní problémy

Velkou slabinou v e-knihách jsou legislativní problémy. Současné zákony dostatečně neomezují nepovolené kopírování a šíření elektronických knih. Pro tištěné a elektronické knihy platí rozdílná úprava ve věci autorského práva. Potíže způsobuje i sám internetový prodej: Zboží zakoupené přes internet máte možnost do 14 dní bez udání důvodu vrátit, zatímco u zakoupených nosičů typu CD či DVD už občanský zákoník vylučuje možnost vrácení, pokud porušíte původní obal. Oblast elektronických souborů, tedy i e-knih, které nejsou na nosič vázaný, takto upravena není [2].

Obhájci nelegálního stahování se hájí tím, že některé knihy již nejsou v prodeji nebo jsou vykoupené. Sehnat knihu nelegálně přes internet je občas jediná cesta, jak se k titulu dostat. Díky fanouškům elektronických knih se také setkáváme s faktem, že pirátské kopie e-knih dosahují lepší kvality než původně komerčně navržené tituly.

Etické problémy

Sociálně-etické překážky se váží ke kulturnímu kontextu tištěné knihy. Jde o sumu emocionálně podmíněných obav vyplývajících ze samotné pozice tištěné knihy jako informačního média i estetického objektu a ze změny tohoto statusu směrem ke knize elektronické. Obavy směřují zejména k otázce, zda elektronická kniha zcela nahradí tištěnou knihu [2].

2.3 Distribuce e-knih na českém trhu

Ještě nedávno bylo rozšíření elektronických čteček a knih na českém trhu velmi nejisté. Čtenáři váhali s koupí čtečky, protože existovalo jen minimum prodejen, nakladatelé a knihkupci zase nechtěli otevírat internetové obchody, protože bylo málo čtenářů. I kvůli tomu se prodeje e-knih pohybovaly maximálně ve stovkách kusů. Například nejznámější český obchod Palmknihy prodal v roce 2011 za prvních 5 měsíců pouhých 1373 knih. Ve stejném období roku 2012 jich prodal téměř 14 tisíc [3].

Důvod většího zájmu o e-knihy pravděpodobně zapříčinil razantní pokles ceny čteček. Dalším impulzem bylo výrazné rozšíření sortimentu prodejen e-knih. Důležitým podnětem je také snadný přístup a nákup e-knih.

Jako první se elektronické publikování ujalo v oblasti odborných periodik a monografií, výukových materiálů a návodů. Zájem byl ale i o beletrii, lehké čtení na cesty, sci-fi a fantasy, knihy na jedno použití (např. cestovní průvodce) atd [2].

Z pohledu distribuce českých e-knih se vyskytuje jeden zásadní problém, a to nedostatek titulů v českém jazyce. Elektronické knihy v češtině se objevily na trhu před pouhými dvěma lety. Zájem o e-knihy v České republice pořád stoupá, nicméně z pohledu mezinárodní distribuce je český trh velmi pozadu. Podíl elektronických verzí na celkovém prodeji knih tvoří v Evropě 1 až 5%. v USA tento podíl dosáhl téměř 20% [5].

Nedůvěra v elektronické knihy také plyne z nedostatku reklamy, proto se do nich v současné době přidává vždy část další knihy, jako reklama pro nakladatelství. To platí i pro distributory, kteří mají právo vložit do knihy svou vlastní upoutávku na jakoukoliv knihu, jakou nabízí na svém e-shopu. Z výše zmíněných faktů přináší tento druh propagační formy pozitivní reklamu, jak pro nakladatelství, tak pro distributory. Díky této dohodě dostanou obě strany možnost umístit „zadarmo“ reklamu na své knihy [6].

2.4 E-knihy z hlediska autorského práva

Autorská práva elektronických knih představují největší překážku v rozvoji trhu s elektronickými knihami. Již jednou vydaná kniha nepodléhá pouze autorskému právu samotného autora, ale také spoluautorů jako ilustrátor, překladatel, grafik a další. Zpětný nákup práv k vydání elektronické knihy je velmi obtížný. Svědčí tomu také fakt, že autorská práva tištěné knihy se liší od autorských práv elektronické knihy [7].

Autorský zákon nerozlišuje knihy tištěné a elektronické, nýbrž díla v hmotné a nehmotné podobě. Z právního hlediska tedy není rozdíl mezi tištěnou knihou, a elektronickou knihou prodané na CD nebo DVD. Elektronické knihy bez nosiče podléhají jiným zákonům.

U hmotných slovesných děl se jedná o tzv. rozšiřování, což znamená zpřístupnění díla nebo převod vlastnického práva hmotného díla. U elektronických knih se jedná

o tzv. sdělování, kdy se jedná o zpřístupnění díla po drátě nebo bezdrátově. Následek je ten, že elektronickou knihu můžeme použít pouze pro osobní potřebu. Nemůžeme ji teda prodat, půjčit či darovat kamarádovi ani odkázat či zdědit. Nelegální je také prodej čtečky s obsahem, který byl do něj dodatečně dokoupen.

Práva uživatele e-knihy neošetřené licenční smlouvou:

- e-knihu nelze zdědit, půjčit ani darovat
- e-knihu nelze vytisknout, pokud to vydavatel výslovně nepovolil
- čtečku lze prodat pouze s knihami, se kterými jsme ji koupili, nebo bez nich, ale ne s knihami přidanými během našeho užívání
- není povoleno z e-knihy odstranit ochranné mechanismy, ani za účelem použití e-knihy na jiném čtecím zařízení [2]

Neošetřený autorský zákon na e-knihy omezuje jejich půjčování v knihovnách. Tento problém řeší i distributoři, kteří se snaží neomezovat svoji nabídku pouze na koupi dané knihy, ale také na půjčení. V současné době nabízí půjčování e-knih společnost Amazon, která se inspirovala společností Barnes & Noble s jejich čtečkou Nook. Podmínky obou společností jsou velmi podobné a obsahují pravidla jako písemné potvrzení o souhlasu s půjčováním od vydavatele knihy, regionální omezení služby, doba vypůjčení je pevně stanovená, omezení vypůjčení více jak jedné e-knihy a další.

Veškerá omezení se týkají pouze děl, jenž nejsou volná. S díly, u nichž od smrti autora uplynulo minimálně 70 let, je možno libovolně nakládat. I tato doba má ale v sobě své úskalí – u děl s více autory se doba počítá až od úmrtí posledního ze spoluautorů [7].

2.5 Části elektronické knihy

Obecně platí pro e-knihy jednoduchá zásada, a to maximálně využít možnosti elektronického dokument, ne imitovat tištěnou knihu, ale pracovat s grafikou a odkazy. Rozsah elektronické knihy funguje na určitém principu. Zatímco u tištěné knihy je menší rozsah považován za nedůvěryhodný, u e-knihy to tak není. Zpravidla se kratší a stručnější dokumenty prodávají snadněji. Druhým pohledem na rozsah dokumentu jsou náklady. Čím méně stran u knihy, tím menší výdaje. U e-knihy jsou výdaje pořád stejné, takže rozsah může být klidně větší a jediný následek je nepatrné zvětšení velikosti dokumentu. Přesto by měla e-kniha obsahovat stejné části jako kniha tištěná.

a) vstupní strany

Signet je stránka obsahující nakladatelskou značku.

Patitul se nachází po signetu a obsahuje jméno autora a název knihy.

Hlavní titul elektronické knihy plní podobnou funkci jako u knihy tištěné s tím rozdílem, že kromě charakterizace díla slouží také k jeho identifikaci v digitálním prostředí databází či internetu [2]. Bývá stručný a maximálně výstižný. Obsahuje jméno autora, název knihy a podtitul knihy. Dále může obsahovat značku nakladatelství a rok vydání.

Dedikace neboli věnování je volitelná část knihy.

Autorská tiráž nazývaná též copyrightová stránka nebo impresum obsahuje povinně ISBN, copyright, nakladatelství a rok vydání

b) vlastní obsah

Předmluva se nachází před úvodem a je psaná jinou osobou než je sám autor knihy.

Autorův text je samotný text knihy, většinou členěný do kapitol.

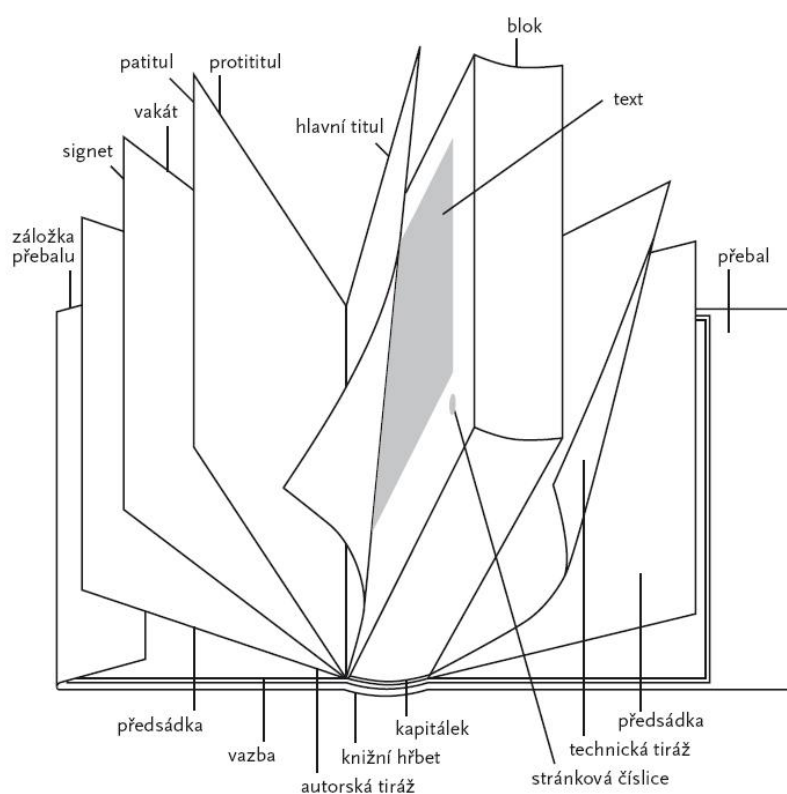
Doslov je umístěný vždy na nové stránce a obsahuje dovětek autora.

c) závěrečné strany

Obsah může být u elektronické knihy v závěru, ale i na začátku knihy. Obsahuje rozdělení textu na jednotlivé kapitoly a na jaké stránce se nachází.

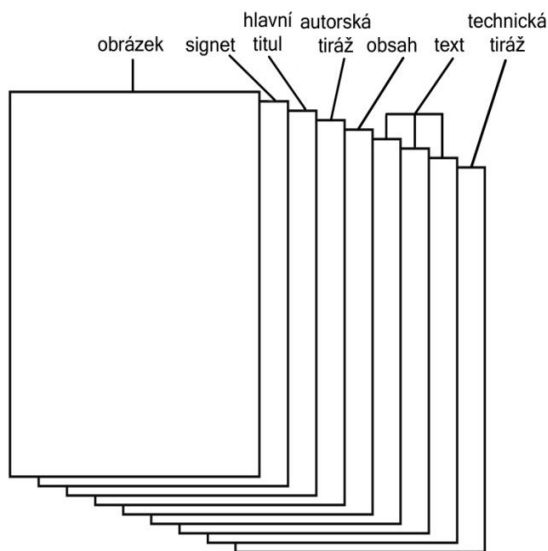
Rejstřík obsahuje abecedně seřazené pojmy a hesla vyskytující se v knize a bývá v odborných publikacích.

Technická tiráž je povinná a obsahuje povinné údaje, které popisují knihu. Je umístěna na poslední stránce knihy. Obsahuje jméno autora a spoluautorů, překladatelů a název původního vydání, jméno odpovědného redaktora, autora grafické úpravy a sazby, sídlo tiskárny a nakladatele, rok a vydání a ISBN.

Obr. 2.3: Části tištěné knihy [8]

Rozdělení a části knihy se ve verzi elektronické knihy liší od verze tištěné knihy. Většina knih obsahuje jen hlavní titul (v tomto případě braná jako obálka knihy) a samotný text (obsah knihy). Správná e-kniha by ovšem měla obsahovat i obálku, autorskou a technickou tiráž, nejen kvůli lepšímu působení na čtenáře, ale také kvůli identifikaci knihy.

Obr. 2.4: Části elektronické knihy

Při převodu knihy do elektronické podoby se může sazba knihy velmi odlišovat. Je to dáno tím, že elektronická kniha je vlastně soubor, a proto nás nezajímá, jak velká respektive jak dlouhá kniha bude. Při tvorbě e-knihy nemusíme „vtlačit“ co nejvíce textu co do možná nejmenšího prostoru (s ohledem na čitelnost). Nabízí se nám prostor pro sazbu a otevírají se nám nové možnosti, jako lepší oddělení kapitol a libovolné vkládání ilustrací a obrázků.

3 Čtecí zařízení

V zásadě lze digitální čtení rozdělit podle zobrazovacího zařízení a podle způsobu zpracování obsahu [1]. Tím můžeme od sebe oddělit dva způsoby digitálního čtení, a to z pohledu čtecího zařízení, a z pohledu formátu dokumentu.

Čtečka elektronických knih může mít dva různé významy. Nejčastějším je pojmenování jednoúčelového hardwarového přenosného zařízení určeného pro čtení e-knih. Existují však také softwarové čtečky, což jsou programy či aplikace umožňující čtení elektronických knih na počítačích, tabletech, chytrých telefonech a dalších zařízeních [9]. Softwarová čtečka má většinu vlastností stejných jako hardwarová, způsob čtení je ale vzhledem k displeji odlišný. Hardwarová čtečka je určena pro snadné přenášení a zacházení. Požaduje se od ní přiměřená velikost a hmotnost. Předpokládá se, že na zařízení budeme výhradně číst a tak je celá funkčnost zařízení směřována právě k této vlastnosti.

3.1 Softwarové čtečky

Programy do počítačů, tabletů a telefonů určené pro prohlížení elektronických knih. Častokrát zahrnují funkce jako vložení metadat nebo převod do jiných formátů.

Značky softwarových čteček:

- Calibre
- Adobe Digital Editions
- EPUBReader
- FBReader

3.2 Hardwarové čtečky

Přístroje určené právě pro čtení elektronických knih. Dělí se podle značky, ceny, rozlišení, hmotnosti, rozměry, podporou textových formátů, podporou obrazových formátů, výdrž, druhem displeje atd.

Značky hardwarových čteček:

- Kindle
- Cybook
- Kobo
- PocketBook
- Sony Reader

3.3 Rozdělení podle druhu displeje

Existují dva základní druhy displejů hardwarových čteček, na kterých můžeme číst elektronický dokument. Univerzální zařízení (telefony, kapesní počítače, tablety) používají technologii podsvíceného displeje, kde je výsledného obrazu docíleno rozsvěcováním bodů. Přístroj tedy svítí, je čitelný i v noci a dá se dobře spojit s intuitivní dotykovou technologií, která usnadňuje a zrychluje ovládání stovek dostupných funkcí [1]. Zařízení tohoto typu nejsou primárně určené pro četbu elektronických knih a postrádají mnoho funkcí, které obsahují speciální čtečky na čtení elektronických knih. Ty jsou už od začátku navrženy jako elektronická alternativa pro tištěné knihy, z čehož vyplývají některé vlastnosti, které mají zásadní vliv na způsob čtení.

Čtečky s eInk technologií pokrývají většinu trhu. Je to dáno zejména tím, že čtečky s eInk displeji jsou více podobné klasickým knihám. Dalším zásadním rozdílem oproti běžným LCD displejům je spotřeba energie pro zobrazování obrazu. Běžný LCD displej neustále spotřebovává energii a využívá jí k zobrazení obrazu. Displeje s eInk spotřebovávají energii pouze při překreslování dané stránky, případně při využívání jiných funkcí jako Wi-Fi připojení. Proto se výdrž elektronických čteček udává v počtech zobrazených stránek. V praxi čtečky s LCD displeji vydrží hodiny až dny, displeje s eInk technologií dny až týdny.

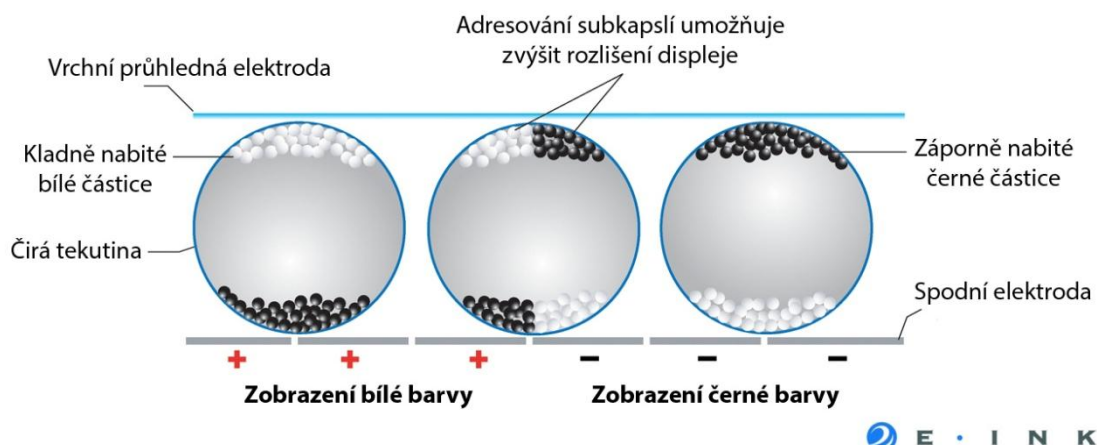
Čtečky elektronických knih	Tablety a chytré telefony
<p>klady:</p> <ul style="list-style-type: none"> + matný displej navržený s ohledem na pohodlné čtení textu i při jasném slunci + vlastnosti displeje připomínají papír, čtení nenamáhá oči + lehké a tenké + dlouhá výdrž baterií - několik týdnů 	<p>klady:</p> <ul style="list-style-type: none"> + aplikace pro čtení knih jsou levné nebo zdarma + barevný LCD displej vhodný pro prohlížení grafiky, lze číst i ve tmě + multifunkční zařízení, které umí víc + dotykový displej, pohodlné ovládání
<p>zápory:</p> <ul style="list-style-type: none"> - černobílý displej s nedokonalým zobrazením grafiky a pomalou reakční dobou - displej není podsvícen - omezené nebo žádné možnosti brouzdání po internetu 	<p>zápory:</p> <ul style="list-style-type: none"> - mnohem kratší výdrž baterie – jen několik hodin - čtení na lesklém displeji není tak příjemné, zejména na slunci - tablety jsou těžké, smartphony mají malé displeje

Obr. 3.1: Klady a zápory čteček a tabletů [10]

3.3.1 Technologie eInk

Elektronické čtečky používají tzv. pasivní displej, u kterého potřebujeme ke čtení externí zdroj světla. K zobrazení informací se používá tzv. eInk, jinak řečeno elektronický inkoust, který se chová téměř identicky jako tiskařská čern na papíře. Jedná se o speciální tekutinu, která může být nanášena na jakýkoli povrch. Základní komponentou elektronického inkoustu jsou milióny tzv. mikrokapslí, které jsou velikostně srovnatelné s průměrem lidského vlasu. Díky malé velikosti mikrokapslí je možné nanést je na libovolný povrch od kovů, až po papír, a lze pomocí nich vytvářet i složité obrazce ve vysokém rozlišení. Kontrastem a odrazem se již vyrovnávají dnešním tiskovinám a jsou dobře čitelné ze všech úhlů [11].

Princip fungování je poměrně jednoduchý. Každá mikrokapsle obsahuje v čirém roztoku uložené pozitivně nabitě bílé částice společně s černými částicemi, které jsou nabitě negativně. Tyto mikrokapsle jsou uloženy mezi elektrodami a jsou vystaveny působení elektrického pole. Jakmile začne na mikrokapsle působit záporné elektrické pole, bílé částice se přesunou do horní části mikrokapsle a stanou se viditelnými na displeji. Černé částice naopak putují do dolní části a přestávají být viditelné. Když se celý tento proces otočí, lze naopak zobrazit černé částice a zneviditelnit bílé [12].

Obr. 3.2: Průřez kapslemi elektronického inkoustu [11]

Výhody

Displeje s elektronickým inkoustem mají velmi dobrou čitelnost. Zobrazované informace jsou viditelné z každého úhlu a při ostrém slunci displej zachovává vysoký kontrastní poměr (10:1). Spotřeba energie je minimální (+/- 15V). Napětí se odebrává pouze při překreslení obrazu, které trvá cca 120 milisekund. Nepodsvícený displej neunavuje oči a zobrazení barev připomíná barvu papíru a tiskařské černi, čímž čtení na eInk displeji připomíná čtení z tištěné knihy [13].

Nevýhody

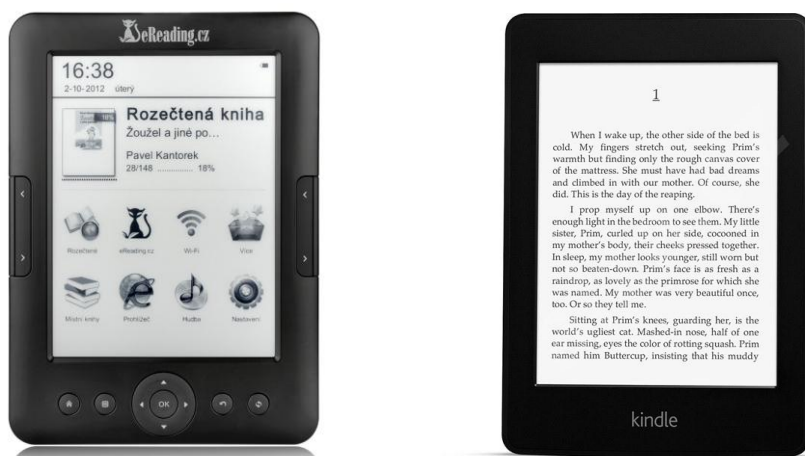
Jedna z velkých nevýhod je pomalá změna obrazu. EInk displeje zatím nedokážou nahradit běžné LCD/CRT displeje, třeba k přehrávání videí. Změna stavu mikročástic v kapslích je možný přibližně 10krát za vteřinu, což je pro přehrávání videa málo. Aby byl obraz plynulý, je potřeba obnovy cca 25krát za vteřinu [13]. Další nevýhodou je, alespoň prozatím, pouze černobílé zobrazení obrazu. Na trh sice již přicházejí čtečky s barevným elektronickým inkoustem, zatím je ale jejich výběr velmi omezen (dostupností a financemi). Nevýhodou také je, že při špatných světelných podmínkách potřebujeme externí zdroj světla.

3.4 Rozdělení podle velikosti displeje

E-čtečky mají omezené množství velikostí displeje. Ta se udává v palcích úhlopříčky. Nejmenší používané displeje mají velikost 6" a největší se pohybují do velikosti 9,7", kde každý displej má své rozlišení, které se pohybuje od 800×600px do 1200×824 px. Čtečky lze také natáčet a můžeme číst text orientovaný na šířku, i na výšku. Formát proto musí být navržený jak pro větší výšku tak pro větší šířku zobrazovaného textu.

3.5 Rozdělení podle způsobu ovládání

V nabídce jsou čtečky s dotykovým displejem (některé včetně pera – tzv. *stylusu*), i ty, které jsou ovládány pouze šípkami a navigačními tlačítky. Některé modely mají klasickou klávesnici, jiné pouze virtuální, která se kontextově objeví v případě potřeby, např. při psaní poznámek či vyhledávání v textu [9].

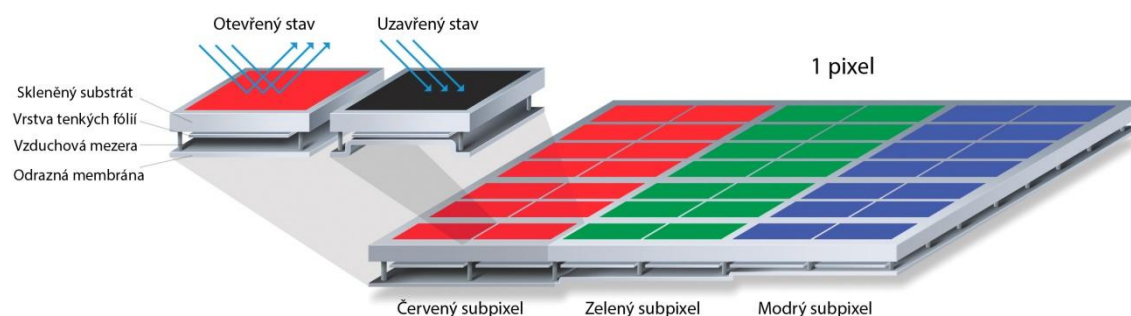
Obr. 3.3: Čtečka s navigačními tlačítky a s dotykovým displejem [14]

3.6 Budoucnost displejů

Vzhledem k rychlému vývoji čteček a nových technologií je budoucnost elektronického čtení se zobrazováním barev nevyhnutelná. V současnosti se dostávají na trh čtečky s displejem Mirasol i čtečky se skutečným barevným elektronickým inkoustem.

Displeje Mirasol

Fungují na principu obrazových bodů, kde každý bod obrazu se skládá ze tří „subpixelů“. Barva světla, kterou subpixel vyzařuje, je definována vzdáleností odrazné membrány od skleněného substrátu. Vzdálenost odpovídá vlnové délce jednotlivých barev světla: modrá je nejkratší, červená nejdelší [15]. Výsledná barva je smíchána poměrem světel jednotlivých pixelů. Výhodou této technologie je mnohem menší spotřeba energie oproti LCD displejům a mnohem jasnější barvy na přímém slunci. Oproti eInk displejům umožňuje přehrávat videa a zobrazovat barevné obrázky. Displeje Mirasol jsou jakýsi kompromis mezi eInk a LCD technologií. Zatím tímto displejem disponuje pouze nová čtečka *Kyobo*, můžeme ale čekat, že za pár měsíců se Mirasol displeje dostanou na vrchol a LCD a eInk displeje možná zcela vymizí.

Obr. 3.4: Detail červeného subpixelu [15]

Displeje s barevnou eInk technologií

Postupně se dostávají na trh, ale mají ještě spoustu nedostatků. Problémem je zejména zobrazení barev u nepodsyceného displeje. Tuto problematiku řeší technologie mECD (*multilayered ElectroChromic Display*), která využívá barevné filtry umístěné nad sebou. Filtry nejsou obarvené, ale barva se „nahazuje“ pouze v případě, když je potřeba k příslušnému odstínu. Jinak je barva filtru plně transparentní a bez barvy. Filtry používají CMY (Cyan, Magenta, Yellow) barvy, které dokáží zobrazit široké spektrum barev, jsou světlejší, a zajišťují větší prostupnost barev [16]. Tato technologie by mohla vyřešit problém čtení časopisů, komiksů a encyklopedií na čtečkách a vzhledem k nízkým výrobním nákladům se může očekávat, že displeje mECD se na trhu uplatní.

4 Formáty elektronických knih

Formáty elektronických knih jsou v podstatě různé variace primitivních textových dokumentů. Mezi první předchůdce elektronických knih patří dokumenty v PDF a HTML. Přestože se tyto formáty používají dodnes, nejsou to formáty vytvořené pro elektronické knihy, a tudíž nejsou vhodné pro čtení. Existují ale desítky jiných formátů, které vznikly přímo na míru elektronických knih. Z větší části jde o volné (otevřené) formáty, ale jsou mezi nimi také formáty uzavřené, které jsou díky popularitě svého tvůrce značně rozšířené. Formáty jsou často navzájem nekompatibilní; nelze je otevřít a číst v jediném programu či na jediném zařízení [17].

Zásadní rozdíl spočívá ve dvou typech formátů, které s sebou nesou i různé uživatelské možnosti [2]. Existují tzv. statické (pevné, neměnné) formáty a dynamické (proměnlivé, nedefinitivní). Pro většinu elektronických knih se používají proměnlivé formáty, jinak nazývané *Fable Layout*. Ty mají zachovalý obsah, ale mění se vzhled dokumentu podle toho, na jakém zařízení ho otevřeme. Obsah je flexibilní, přizpůsobený na rozměr displeje nebo poměru stran. Proměnlivý resp. přizpůsobivý obsah se jeví jako výhodnější, má ale celou řadu nevýhod. Nevíme na jakém zařízení se dokument objeví, nevíme jestli bude podporovat daný font, jestli podporuje zařízení pevné mezery a speciální znaky a nevíme, jak daná čtečka rozvrhne text a obrázky.

Jako druhý možný formát e-knihy jsou definitivní formáty neboli *Pixel Perfect Layout*. Typickým zástupcem tohoto formátu je PDF. Přestože se nejedná o formát vhodný ke čtení, je velmi využíván, a to vzhledem k otevřenosti formátu. Soubor PDF otevřeme na jakémkoliv zařízení. Další výhodou definitivních formátů je zachování původního rozvržení dokumentu nezávisle na druhu zobrazovacího zařízení.

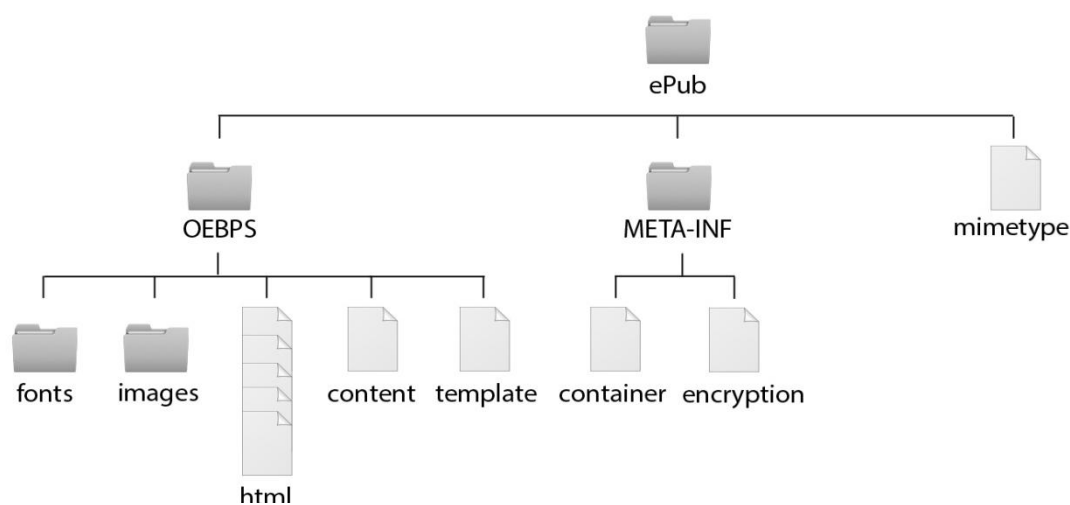
Každý formát se od sebe liší svými vlastnostmi. Některé formáty podporují možnost vložit zvukové soubory, klikatelné odkazy, záložky nebo video soubory. Dále přizpůsobení podle velikosti obrazovky, podpora DRM ochrany, obrázků a vlastnost otevřenost formátu.

4.1 Nejvíce využívané formáty

ePub (*electronic publication*)

Formát ePub patří jednoznačně mezi nejvíce celosvětově používané formáty e-knih. Byl vytvořen sdružením International Digital Publishing Forum a jedná se o otevřený formát vytvořený přímo pro elektronické knihy. Je založen na XML (Extensible Markup Language) a je podporován téměř všemi známými čtečkami s výjimkou čteček Kindle. Formát podporuje mnoho funkcí, jako například styly, fonty, vložení obrázků a DRM ochranu. Formát ePub je zkomprimovaný soubor, který obsahuje všechny části v podsložkách. Pokud tedy chceme změnit text nebo jakékoliv informace v ePub formátu, stačí soubor odzipovat soubor a máme přístup k textovým souborům.

Současná verze formátu je ePub 3.0. Skládá se ze 3 částí, kde každá část definuje důležitou část ePub dokumentu. Každý ePub soubor obsahuje dvě složky s názvem META-INF a OEBPS a dále soubor s názvem mimetype, který slouží k identifikaci souboru. První zmíněná složka musí vždy obsahovat soubor container.xml, který obsahuje data o elektronické knize. Soubor encryption.xml obsahuje informace o obsahu kontejneru a může odkazovat na webové umístění fontů. Do této složky se také vkládá DRM ochrana. Složka OEBPS (*Open Ebook Forum Publication Structure*) obsahuje podsložku s použitými obrázky, s použitými fonty a dále obsah a jednotlivé html soubory, což jsou jednotlivé kapitoly definované z InDesignu. Tato složka obsahuje také soubor template.css, který obsahuje informace o znakových a odstavcových stylech [18].

Obr. 4.1: Hierarchie složky ePub

AZW

Jedná se o uzavřený formát společnosti Amazon, který byl vyvinutý přímo pro potřeby jejich modelu. Čtečky značky Kindle jsou jedny z nejrozšířenějších, proto i formát AZW patří mezi nejvíce používané. Formát je příbuzný s formátem MOBI, kde formát AZW je novější verze s přidáním DRM ochrany. Nevýhoda formátu AZW je nekompatibilita s jinými čtečkami, než je Kindle. Společnost Amazon také používá vlastní DRM ochranu, opět nekompatibilní s ostatními čtečkami. To se může zdát omezující, pravda ale je, že i přes tato omezení jsou čtečky Kindle a formát AZW (mobi) nejvíce používané po celém světě. Veškeré vydávání knih a převod souborů z jiných formátů do AZW nabízí aplikace KindleGen, která je dostupná pro Windows, Mac OS i Linux. Formát je založený na skriptovacím jazyku XHTML a obsah je komprimovaný pomocí LZ77, nově i Huffmanovým algoritmem.

eReader

Formát vyvinutý přímo pro e-knihy s příponou pdb. Přes pár nedostatků velmi oblíbený a rozšířený formát. Podporují ho všechny čtečky kromě Kindle. Výhoda je vysoká

komprese textu a s tím související menší objem dat. Formát nepodporuje téměř žádné formátování a obrázky a elektronické knihy uložené ve formátu eReader mají podobu stránek, ne souvislého textu. Formát vyvinula společnost Palm Digital Media a v současnosti poskytuje dva programy pro tvorbu publikace v pdp, jednu placenou a druhou zdarma dostupnou.

Mobi (*Mobipocket*)

Jeden z nejpoužívanějších formátů s příponou mobi nebo prc. Je založený na standartu Open eBook a XHTML. Již od začátku byl směřován jako formát pro e-knihy a jeho funkce tomu odpovídají. Podporuje DRM ochranu, obrázky, tabulky a odkazy. Je kompatibilní s většinou čteček (kromě Sony, Nook, Kobo, ...). Výrobce formátu je společnost Amazon, která francouzskou firmu Mobipocket koupila v roce 2005 a svůj proprietární formát AZW založila právě na MOBI.

iBook

Formát od společnosti Apple a vytvořený přímo pro elektronické knihy. Je založený na formátu ePub, ale v určitých aspektech se liší. Knihy v tomto formátu jsou chráněné FairPlay DRM, které však jde odstranit. Apple nabízí pro vytváření e-knih ve formátu iBooks jedinou aplikaci, přičemž komerčně nabízené knihy musí být prodávány pouze prostřednictvím Apple a knihy nabízené zdarma mohou být šířeny jakýmkoliv způsobem [16].

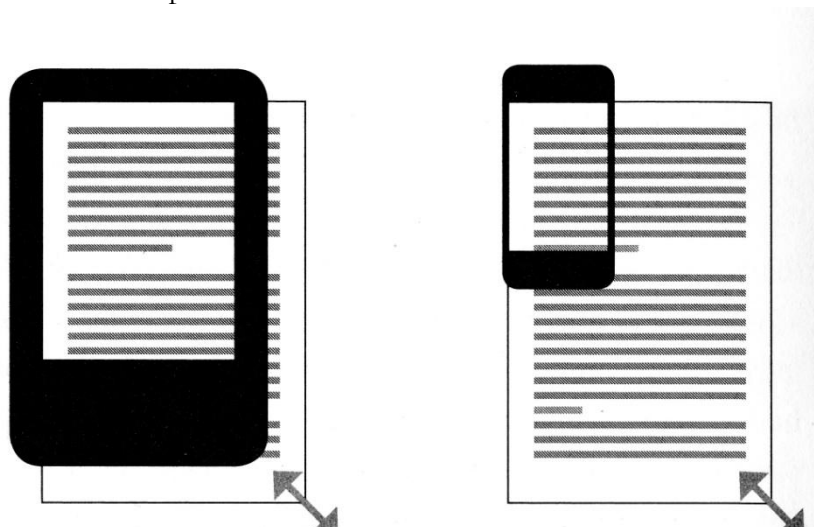
TxT

Univerzální textový soubor, který je možné otevřít téměř kdekoli. Jedná se o čistě textový formát, takže neumožňuje vkládat žádnou grafiku, interaktivitu ani formátovat text. Jednou z výhod je malá velikost souboru a přenositelnost na libovolné platformy. Přestože má formát txt dlouhou tradici a je hojně využívám i dnes, pro elektronické knihy se nehodí. Přesto se využívá, například podle statistiky společnosti Smashwords 9% stažených e-knih bylo ve formátu txt. Tato statistika ovšem pochází z roku 2010 a vzhledem k rozšíření a přístupu jiných formátů lze předpokládat, že e-knihy ve formátu txt jsou spíše minulostí.

PDF (*Portable document format*)

Jeden z nejznámějších a nejvíce používaných formátů pro elektronické publikování. Formát PDF je vytvořený společností Adobe a první verze byla uvedena na trh již před 20 lety. Lze s ním pracovat na veškerých operačních systémech. Původním záměrem formátu bylo zachování vzhledu dokumentu pro tisk. Formát získal svojí oblibu díky možnostem, které nabízí, a kompatibilitě téměř na každém zařízení. Existuje celá škála aplikací, které nám umožní jejich vytváření a čtení, právě proto je tento formát hojně využíván pro elektronické knihy. Knihu v PDF totiž otevřete na všech čtečkách. PDF je neměnný, definitivní formát. E-kniha v PDF má shodný vzhled na všech zařízeních. Má jasně definovaný rozměr a při otevření v jakémkoliv čtečce nebo počítači nedochází k destrukci vzhledu dokumentu. Jednou ze značných nevýhod PDF jsou problémy se zalamováním řádků v závislosti na velikosti displeje čtecího zařízení. To je problém především u nejrozšířenějších sedmipalcových displejů, na nichž je problém soubory v PDF pohodlně

číst [16]. Obsah totiž nejde zvětšit bez toho, abychom museli „rolovat ze strany na stranu“. Tento problém byl mohl být časem vyřešen, jelikož novější softwarové čtečky si již se zalamováním řádků v PDF poradí.

Obr. 4.2: Formát PDF při zvětšení [1]

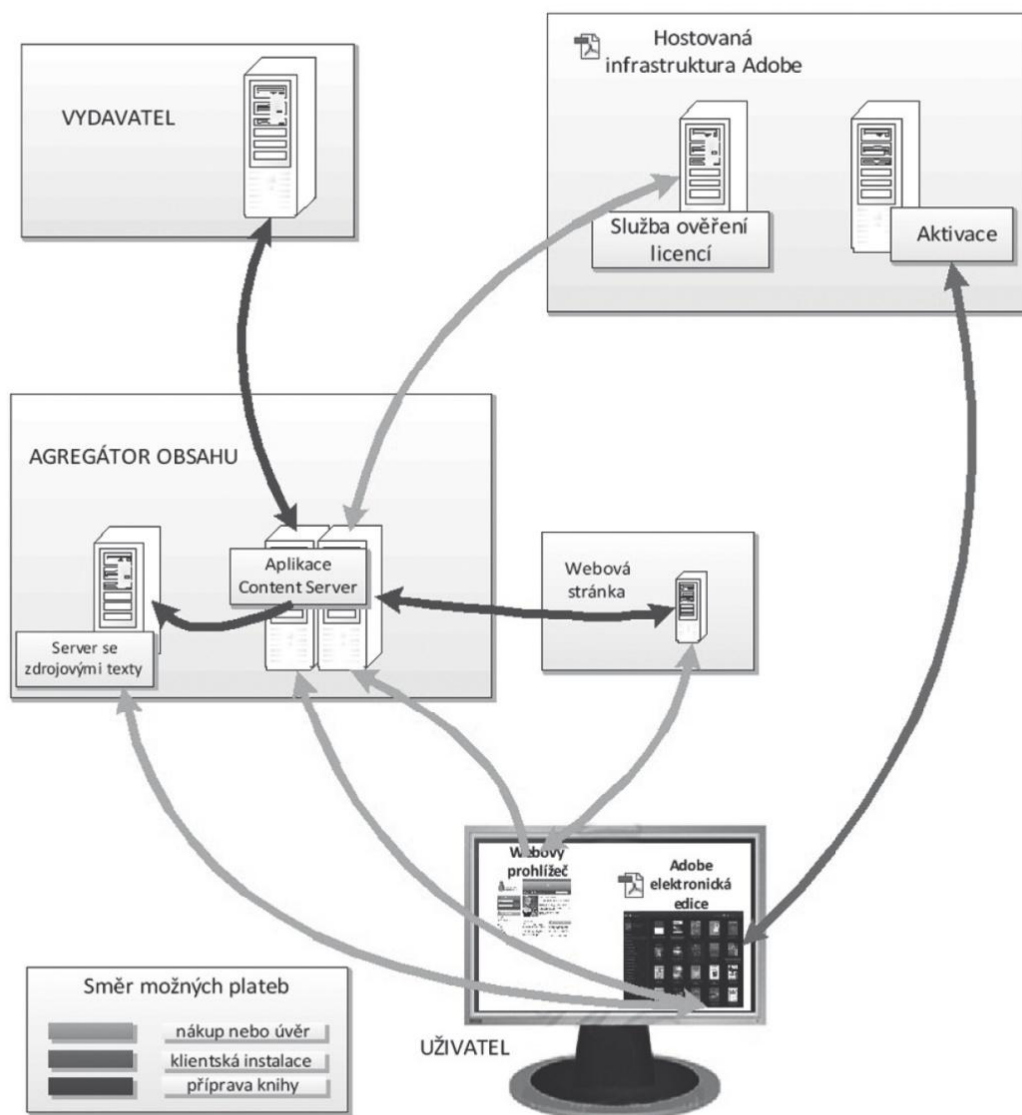
4.2 DRM ochrana

Se vznikem elektronických knih se používá i zkratka DRM, tedy *Digital Rights Management*. v češtině má zkratka význam správa digitálních práv a zabývá se omezením v užívání digitálního díla. Není tedy spjata pouze s e-knihami, ale s čímkoliv, co má digitální obsah, jako díla v oblasti hudebního a filmového průmyslu. u e-knih se nejčastěji využívá technická ochrana DRM, při níž je přímo do daného souboru integrován prvek zabráňující neoprávněnému užití. Je tak znemožněno např. kopírování či tisk, může být omezován počet zařízení, na nichž je možno e-knihu přečíst, apod [9]. Nejpoužívanější ochranou je Adobe DRM od společnosti Adobe. Pro zabezpečení e-knih je potřeba se zaregistrovat na serveru firmy a registrací získat identifikátor Adobe ID. Ten slouží k aktivaci až na 6 zařízení, kde můžeme e-knihu otevřít. Pro aktivaci je nutné mít program Adobe Digital Editions, který lze stáhnout na každý počítač či tablet. Při používání na čtečce je uživatel omezen, zda daná čtečka Adobe DRM podporuje. Většina čteček s touto ochranou nemá problém, ale nejprodávanější a nejznámější značka Amazon Kindle tuto ochranu nepodporuje, protože čtečky od tohoto výrobce podporují knihy pouze zakoupené od Amazonu, kde mají e-knihy svoji vlastní ochranu.

Jelikož technická ochrana DRM zabráňuje kopírování díla pro vlastní potřebu, využívá se také sociální ochrana DRM, která přenechává odpovědnost na zákazníkovi.

4.2.3 Adobe DRM

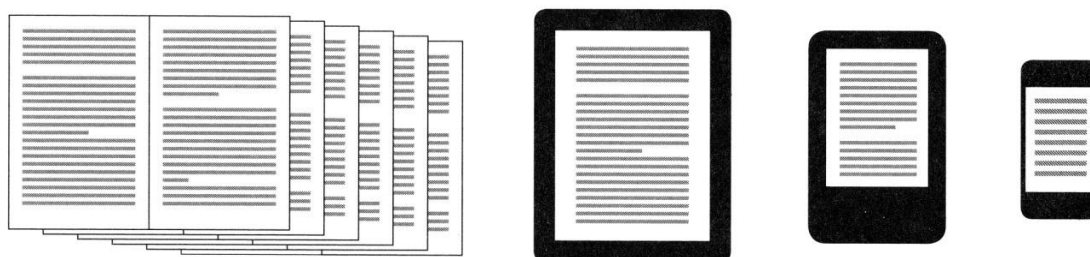
Silnější ochrana ale méně kompatibilní. Využívá se principu autorizace uživatele a jeho čtečky. Výhodou je silnější ochrana a dostupnost zahraničních titulů. Nevýhoda je složitější postup zajištění ochrany a nekompatibilita s Kindle.

Obr. 4.4: Princip fungování Adobe DRM [2]

5 Design a sazba textu elektronických knih

Designér digitálního obsahu navrhuje nehmotný dokument a snaží se zohlednit a využít jeho specifické vlastnosti. Interaktivitu, možnost vyhledávat, pamatovat si rozečtené místo, používat zvýraznění a záložky, animace a další. Jsou to jednoznačné výhody, které zjednodušují nebo zrychlují část úkonů spojených se čtením, především navigaci uvnitř titulu [1]. Design neměnných (definitivních) dokumentů se neliší od přípravy tiskovin. Pokud je navrhován pro konkrétní zařízení, velikost a rozlišení, postup je stejný jako u tiskoviny. Pokud se ale jedná o soubor pro širší distribuci a nemůžeme odhadnout výstupní zařízení, všechna typografická i jiná příprava dokumentu obsahuje jedno velké negativum. Každý definitivně určený obsah je soubor promyšlených a provázaných vztahů mezi písmem, prokladem, okrajů stránek, rozmístění ilustrací a dalších náležitostí. Celá tato struktura se ale naruší už při sebemenším zásahu do obsahu, a stačí zvětšit nebo zmenšit formát jen o několik málo procent. Při návrhu e-knihy může designér navrhnout jen obecný rámec se základními vlastnostmi dokumentu, které považuje za důležité k tomu, aby byl výsledek přehledný a srozumitelný na jakémkoliv zařízení. Design nedefinitivního obsahu musí být flexibilní a otevřený, musí být navržený s odhadem a s určitou nejistotou. Velký důraz se musí klást na přípravu textu, který při vstupu do zařízení musí již obsahovat všechny náležitosti. Nemůžeme zaručit písmo, ve kterém se text na čtečce zobrazí, můžeme ale zaručit alespoň používání nedělitelných mezer, které nám zajistí, že text nebude dělen na nevhodných místech. Změnu formátu, písma a velikosti snáší nejlépe obsah co nejméně členěný a co nejsprostější text. Takový text je flexibilní a dokáže se přelévát z jednoho formátu do druhého.

Obr. 5.1: Srovnání sazby textu v různých zařízeních [1]

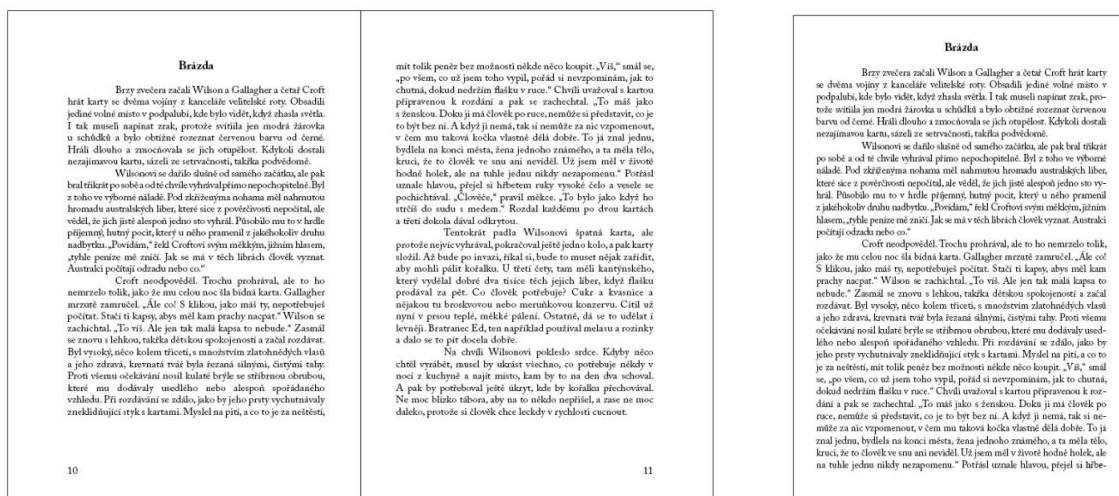
V knize nepůsobí žádná stránka samostatně, každá má svou protilehlou stranu převrácenou podle středové osy a obě strany spolu musí graficky i typograficky ladit. U nedefinitivního obsahu tohle neplatí. Formát (čtečky, monitoru, telefonu) se dramaticky mění, stejně tak velikost textu a objem informací, které displej dokáže pojmout. Místo dvojstránek čteme stránku jedinou, takže počet fragmentů, na které dělíme literární dílo, se minimálně zdvojnásobí [1]. v případě menšího rozměru displeje se na jednu stránku vejde jen polovina textu než v původní knize a tak se nám soubor z původních 300 stránek rozdělí na soubor o obsahu 600 i více stránek. Digitální knihy navíc postrádají hřbet, který funguje jako osa symetrie a kompozici stránek a sazebního obrazce.

5.1 Způsoby sazby

Sazba bývá zpravidla vstupní částí při zpracování knihy. To, jak bude vypadat vysázený text v řádcích, tedy vizuální vzhled řádku i celého obrazce sazby, ovlivňuje typograf způsobem sazby [19]. Pro elektronické knihy máme omezené možnosti sazby. Důvodem je, že při převodu knihy na ePub formát se zachovávají pouze odstavcové a znakové styly.

5.1.1 Zrcadlo sazby

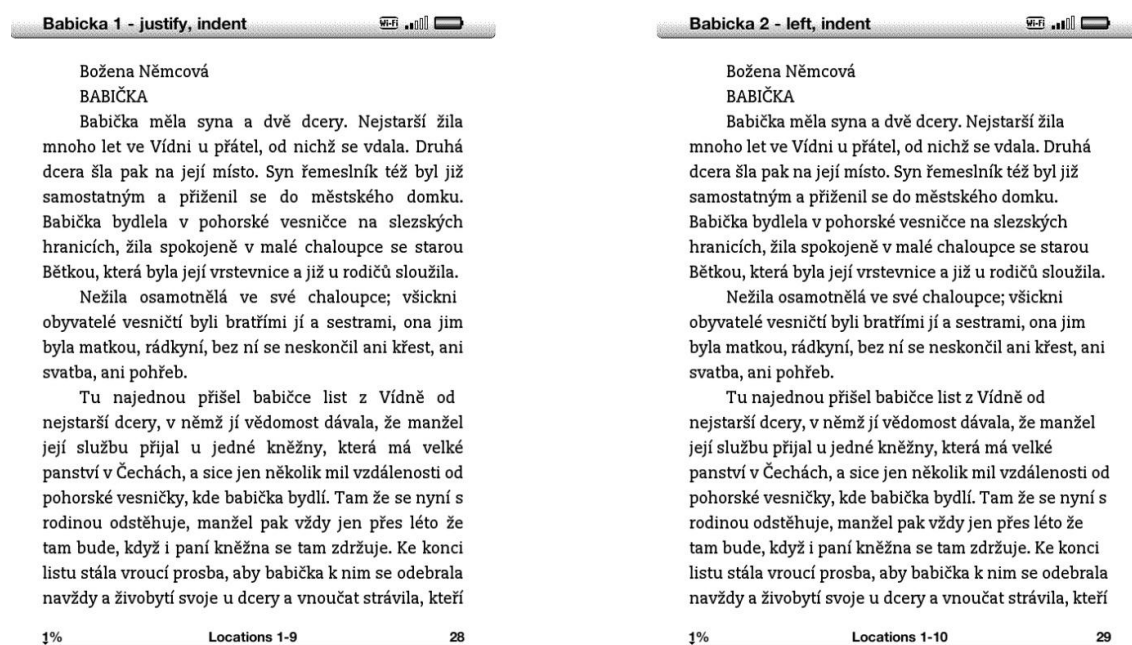
Zrcadlo sazby se v tištěných knihách určuje jako první jelikož od toho se odvíjí mnoho dalšího, třeba velikost písma. Sazba knihy pro tisk se ale velmi liší od sazby pro ePub. Velikost stránky i zrcadlo sazby si můžeme zvolit libovolně, jelikož ePub formát je postaven na XHTML 1.1. Dokument tedy nemá pevné stránkování, ale stránkuje se podle velikosti displeje a fontů čtečích zařízení (tzv. *text reflow*). Při zobrazení textu na čteče se text roztáhne přes celý displej. z toho plyne, že veškerá sazba musí být jednoduchá a nevyplněná (prázdná) místa v sazbě pro elektronické knihy jsou zbytečná, jelikož ve výsledku se vůbec nezobrazí.

Obr. 5.2: Zrcadlo sazby u knihy a e-knihy

5.1.2 Zarovnání

Při sazbě dále musíme řešit zarovnání textu. Pro elektronické knihy v podstatě existuje pouze dvojí zarovnání, a to na levý praporek nebo do bloku. Do bloku je všeobecný standart pro beletrii, používá se jak v tištěných knihách tak v elektronických. Zarovnání do bloku ale ne vždy vyhovuje každému displeji. U menšího displeje s větším písmem se nám mezery mezi slovy můžou nepříjemně „protáhnout“. Je to zejména dáno tím, že některé čtečky nepodporují dělení českých slov. Pokud ale máme větší displej nebo používáme „rozumně velké písmo“, sazba do bloku je vnímána nejlépe. Určitým řešením by byl příslušný software čtečky, který by změnil sazbu na praporek v případě nedostatečně dlouhého řádku. Momentálně ale tuto funkci čtečky postrádají.

Obr. 5.3: Zarovnání textu do bloku a na praporek [20]

5.1.3 Písmo

Písmo je základem designu knihy. Pro sazbu textu se používá patkové neboli serifové písmo. V knižní sazbě serifová písmena zcela dominují a knihy vysazené jinými písmeny tvoří jen nepatrný zlomek celkové knižní produkce. Hlavním důvodem pro tuto dominanci je skutečnost, že serify zdůrazňují horizontální tok textu a usnadňují tak bezděčné sledování řádku [4]. Výběr písma pro elektronickou knihu téměř postrádá význam, jelikož každý čtenář si může libovolně písmo na své čtečce upravit. Určitým kladem je, že každá čtečka obsahuje předem nainstalované fonty, které jsou profesionální a hodí se pro sazbu knih.

5.2 Problémy se sazbou v e-knihách

Problém sazby v e-knihách je v přílišné otevřenosti formátů vůči čtenáři. Při sebemenší změně v sazbě nebo obsahu knihy se může celá sazba změnit a vytvořit chyby při zlomu, čímž se snižuje kvalita čtení. Nedefinitivní text se přizpůsobí velikosti displeje čtečky a vzhled dokumentu na jedné čtečce tedy může být zcela rozdílný od vzhledu na čtečce druhé. Rozlišení každé čtečky určuje kvalitu zobrazovaného písma a obrázků, software čteček ovlivňuje dělení slov, což je zejména u češtiny velký problém. Většina čteček totiž česká slova dělit neumí. Při blokové sazbě textu vznikají velké mezislovní mezery a zanechávají „řeky“. Hustota sazby se v e-knihách vůbec nebere v úvahu.

Se sazbou souvisí i změna písma. Sazba se mění nejen podle velikosti displeje, ale také v závislosti na velikosti písma. U tištěné knihy je velikost písma optimální k délce řádku a velikosti zrcadla sazby. Čtečky umožňují změnit velikost písma, kde změna velikosti i o jeden bod radikálně sazbou celé knihy změní.

Typografové jsou největšími kritici e-knih a dovolávají se po radikálním zlepšení grafické kvality. Zlepšení kvality sazby elektronických knih ale závisí na zdlouhavé přípravě a vytvoření hardwaru a softwaru a tudíž tyto nedostatky nejsou momentálně řešitelné.

„Nikdy nepřestane platit, že ‚nedefinitivní obsah‘ se ‚nedá navrhnout‘. Designer může maximálně definovat jakýsi obecný rámec, soubor základních vlastností dokumentu, které považuje za důležité k tomu, aby výsledkem byla jasná, přehledná a srozumitelně podaná informace. (...). Při široké nabídce různých zařízení, operačních systémů, prohlížečů a jejich verzí už prostě není možné pracovat s návyky, které máme z oblasti tiskové produkce, a očekávat, že výsledkem našeho snažení bude jediné, neměnné, zakonzervované řešení“ [1].

Martin Pecina

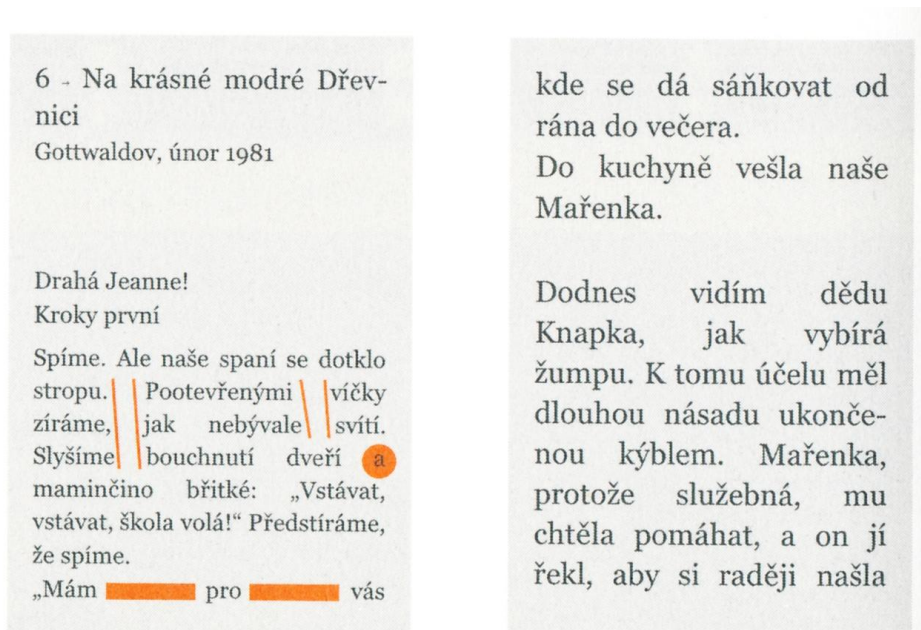
Určitým řešením je vlastní úprava e-knihy pro naši konkrétní čtečku. Při návrhu knihy si zvolíme velikost displeje a pokud zvolíme optimální font a velikost písma, sazba se tak stane definitivní a tudíž i kvalitní. Touto cestou se ale vydá jen velmi málo lidí, zpravidla jen profesionální typografové a grafici.

Řeky

Tzv. řeky se dají opravit pouze u definitivního formátu. Tato chyba při zlomu znamená, že mezislovní mezery na řádcích pod sebou tvoří „prázdné místo“ a připomínají tvar řeky.

Proklad mezi slovy

Kvůli nemožnosti změnit proklad mezi slovy se mohou objevit dvě chyby při zlomu. První z nich je již zmíněná příliš velká mezera mezi slovy při sazbě do bloku (při použití velkého písma na malém displeji). Druhá z nich je nemožnost vhodně oddělit odstavce tak, aby poslední řádek prvního odstavce byl delší než odsazení prvního řádku druhého odstavce.

Obr. 5.4: Chyby v sazbě textu u e-knihy [1]

Nahrazování písmen

Export z InDesignu do ePub formátu obsahuje nedostatky, které se mohou objevit až ve výsledné knize. Jedním z těchto nedostatků je změna písmene nebo písmen za jiný znak. V dřívější verzi InDesignu se při exportu velké Š nahradilo pevnou mezerou. V nynější verzi zatím není známo, jaká písmena či spojení se neexportují. s touto možností ale musíme počítat, jelikož nejenom špatným exportem může vzniknout tato chyba, ale také špatným fontem. Chybu můžeme po exportu opravit odzipováním souboru ePub a následnou úpravou textu v HTML.

Indexové písmo

Při exportu do ePub formátu se ztrácí indexové písmo a zobrazuje se jako normální text. Tato chyba se dá upravit podobným způsobem jako při nahrazování písmen, pro složitost je ale vhodné indexové písmo nepoužívat.

5.3 Postup pro nejlepší výsledek

Čtečkám v současnosti nejvíce schází společný, standartní soubor, který by umožňoval kompatibilitu mezi všemi podobnými zařízeními a zároveň by mohl vznikat souběžně s implementací vlastností do jednotlivých čteček [1]. Základním předpokladem pro dobře čitelnou a profesionálně zpracovanou e-knihu je dobře připravený text s korektním nastavením. Každý formát elektronické knihy by měl umět definovat různé typy mezer a definovat jazyk dokumentu na globální úrovni i na úrovni jednotlivých odstavců. Čtečka by nadále měla podporovat typografické znaky jako ligatury, číslice, indexy apod a software, který čtečka používá k zobrazování textu, by měl ovládat následující věci:

- různé typy mezer
- dělení slov
- změnu mezer mezi slovy ale neumožnit to samotnému uživateli
- podporu OpenType funkcí
- jednoduše definovat kapitoly a nadpisy
- obsahovat systémová písma s co nejširší znakovou sadou

Měl by také obsahovat následující pravidla:

- odstavec tvořený čtyřmi a více řádky sváže první dva a poslední dva
- odstavec tvořený třemi řádky sváže poslední dva
- pokud se nevejde na řádek alespoň X znaků, zarovná text na praporek
- nadpis sváže s následujícím odstavcem
- oddíl a kapitola začíná vždy na nové stránce.

snad se mi i motá hlava. Určitě mou závrať sdílí, naše zastávka pod mrakodrapem je dlouhá, kdovíkdý skončí, patří k zastavením, co přetrvávají. A tak si opilý vertikálou ani neuvědomuji, že putujeme dál a dál a rychleji s s očividnou lehkostí, neboť jízdu kočárku usnadňuje hladký, mírným spádem klesající chodník. Lemuje hlavní třídu, tu mnohakilometrovou horizontálu, která protíná celý Zlín a míří z východu na západ. Big Way à la Le Corbusier. Bez malicherných oklik — kupředu, avantgardně kupředu (kupředu levá, vyhrávaly ampliony, když se Zlínu začalo říkat Gottwaldov) a kupředu do Prštného, kupředu s dobrým větrem a vidinami mořeplavců v plachtách, na levoboku vidíme Letnou. Dělnickou čtvrť. Strakaté úbočí kopce, který z našeho nábřeží připomíná Stolovou horu nad Kapským Městem. Kopec se jmenuje Tlustá (kdepak hora!). Na zalesněném hřbetu nese — jako nějaký Moby Dick — rozhlednu, a aby ta velryba plující od mysu k mysu neztrácela naději, rozhledně se říká Maják. Letná je strakatá spodnička, takovou v Praze

26% Locations 829-41 3106

Obr. 5.5: Nesprávně připravený text [1]

Výše vyjmenované vlastnosti a pravidla zásadně ovlivňují kvalitu čtení z displeje. Pomáhají odstranit parchanty, zlepšit vzhled sazby do bloku, odstranit jednoznakové předložky z konce řádků a celkově předejít typografickým chybám.

6 Tvorba vlastní elektronické knihy

6.1 Obálka knihy

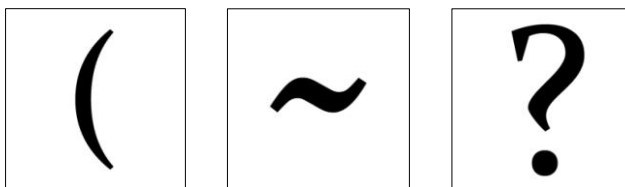
I e-kniha má své estetické nároky, ale obecně vzato nepůsobí její layout na prodej tak silně jako obálka knihy tištěné. Těžiště vizuálního kontaktu se zákazníkem se pomyslně přesouvá z knihy samotné na prodejní prostředí a to v případě e-knih na grafiku internetového obchodu [2]. Na internetu je první vizuální kontakt s knihou pomocí náhledu obálky knihy. Navíc obálka se používá i jako zmenšená ikona. Proto je vhodnější grafiku obálky přizpůsobit velkému zmenšení a to použitím jednodušších obrázků a lehce čitelných a kontrastních písem.

Při tvorbě obálky máme dvě možnosti zpracování. První z nich je vložení obrázku obálky tištěné knihy. E-kniha pak má jako první stránku barevný obrázek, který s sebou nese následné černobílé zobrazení ve čtečce a snížení kvality obrázku dle daného zařízení. Výhoda je, že pokud zná čtenář tištěnou verzi knihy, obálku si spojí rovnou s elektronickou knihou. V případě rozsáhlé reklamy knihy na veřejnosti může být tato asociace přínosná. Druhá možnost vytvoření obálky je vytvoření zcela nového obrázku (ilustrace) přizpůsobeného pro elektronické knihy (viz předchozí odstavec).

Jelikož mnou vytvořená elektronická kniha je zcela nová kniha, a to pouze v elektronické verzi, přizpůsobila jsem obálku knihy pro internetový prodej. Obálka e-knihy Jack London a jeho příběhy obsahuje obrázek z typografických znaků, které se kvalitně zobrazí na každém displeji. Úvodní obrázek odkazuje na dobrodružný život spisovatele. Pomocí znázorněných vln a námořnické čepky odkazuje obálka na bouřlivý život autora na moři.

Obr. 6.1: Typografická obálka elektronické knihy

Obr. 6.2: Použité typografické znaky

Obr. 6.3: Obálka ve velikosti ikony

7 Příprava dokumentu pro export do ePub

Před exportem knihy do ePubu je nutné připravit text tak, aby jako nedefinitivní dokument měl co nejlepší možnou podobu. Postup zahrnuje několik kroků, které jsou důležité pro konečný vzhled dokumentu.

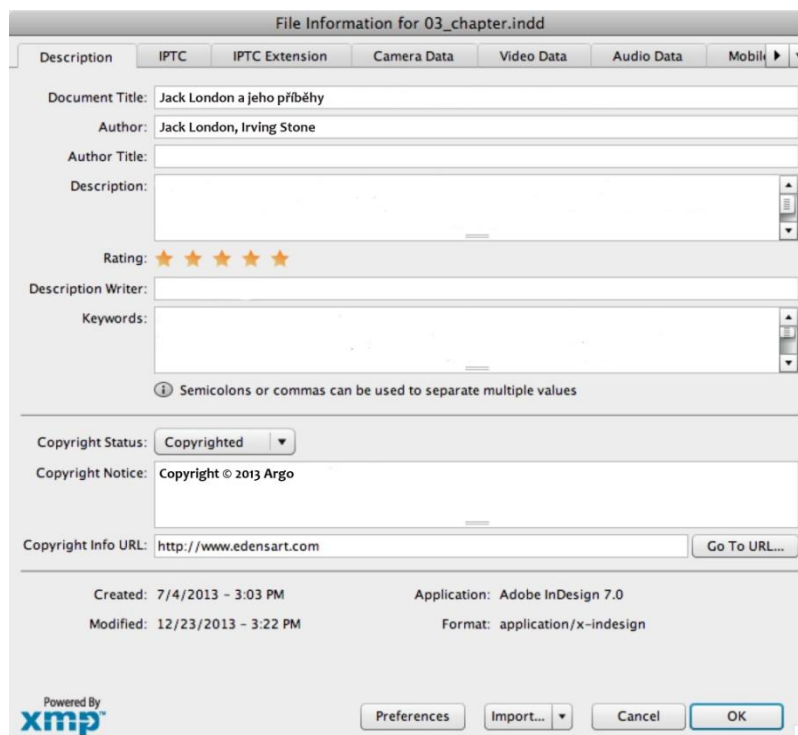
7.1 Obecná příprava dokumentu

Každý dokument musí mít určitá technická specifika, která pomáhají pro další manipulaci a zacházení s e-knihou. Ty nejdůležitější jsou:

- 1) Obálka knihy musí být jako první stránka v dokumentu
- 2) E-kniha by měla mít vyplněná metadata
- 3) E-kniha by měla mít vytvořené záložky (hypertextové odkazy) pro kapitoly
- 4) E-kniha by měla být vysázená True Type nebo Open Type fonty

7.1.1 Metadata

Jsou velice důležitá součást e-knihy. Všechny čtečky s těmito daty pracují a jejich nevyplnění znepříjemňuje čtenáři zážitek ze čtení a hlavně komplikuje správu elektronických knih. Pokud se metadata nevyplní, není možné vyhledat knihu podle autora nebo názvu, či identifikačního čísla.

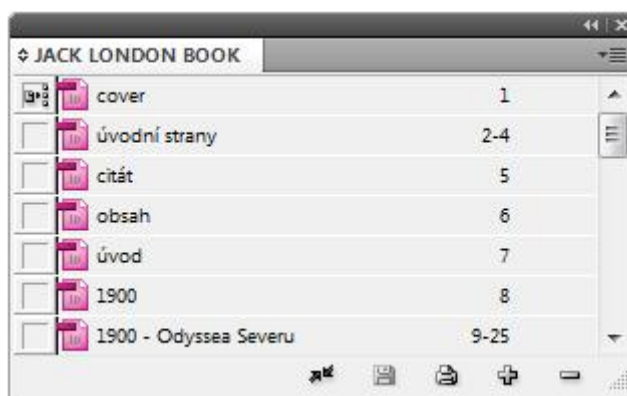
Obr. 7.1: Možnosti vložení metadat u e-knihy [21]

7.1.2 Obsah

Obsah v elektronických knihách existuje dvojitě. První je klasický, jaký známe z tištěné knihy, umístěný na začátku knihy. Druhý obsah, který můžeme vytvořit, funguje jako menu mimo e-knihu. Pokud jsme tedy na libovolném místě v e-knize a chceme přejít na libovolnou jinou část knihy, nemusíme hledat obsah v knize, ale můžeme se rovnou přesunout na požadované místo. Oba dva obsahy se vytváří pomocí tzv. TOC (*Table of Contents*). Záznamy se generují automaticky podle zvoleného stylu. Nejprve tedy musíme všem názvům (nadpisům) zvolit jednotný odstavcový styl.

Při nastavení generování obsahu si můžeme určit odstavcový popřípadě znakový styl obsahu. Pokud máme e-knihu složenou z několika dokumentů spojených v Knize, musíme před generováním obsahu zaškrtnout Včetně dokumentů knihy, jinak by se obsah generoval pouze z aktivního dokumentu.

Po vygenerování obsahu a umístění na příslušnou stránku máme seznam kapitol (oddílů) knihy, ještě ale nefunguje interaktivita, díky níž má elektronická kniha výhodu oproti tištěné knize. Abychom mohli z obsahu rovnou přejít na požadovanou kapitolu, musíme vytvořit hypertextové odkazy.

JACK LONDON BOOK		
cover		1
úvodní strany		2-4
citát		5
obsah		6
úvod		7
1900		8
1900 - Odyssea Severu		9-25

Obr. 7.2: Elektronická kniha skládající se z více dokumentů

Pro vytvoření interaktivního obsahu jsou potřeba vytvořit dvě věci. Nejdříve musíme vytvořit z nadpisu každé kapitoly nový cíl hypertextového odkazu. Poté musíme z každého názvu kapitoly v obsahu vytvořit hypertextový odkaz a přiřadit mu příslušný cíl hypertextového odkazu, který jsme vytvořili v předešlém kroku. Tento postup je třeba opakovat pro každou kapitolu.

Obsah, obsažený v e-knize, ale zobrazený mimo ní, generujeme velmi podobně. Místo Obsahu zvolíme Styl Obsahu. Vytvoříme nový a zvolíme u něj stejné nastavení, jako u prvního obsahu Při exportu do ePub formátu zvolíme název obsahu, jaký jsme právě vytvořili [22].

7.1.3 Odstránkování

Jedna z nevýhod ePub formátu knihy je nedefinitivní obsah dokumentu. Kapitoly a jednotlivé odstavce a části knihy se nám můžou smíchat dohromady na jednu stránku v příslušné čtečce. Existují dva způsoby, jak docílit, aby požadované části knihy začínali na nové stránce.

- 1) Rozdělit každou část, u které chceme, aby začínala na nové stránce, na nový dokument. Při převodu knihy skládající se z více dokumentů do ePubu se zachovají jednotlivé části a začínají vždy samostatně, bez smíchání. Nevýhoda je množství dokumentů ve výsledné knize.
- 2) Vytvořit nový odstavcový styl s libovolným názvem. Na každé stránce, u které chceme, aby začínala jako nová stránka, vytvoříme libovolný text (mezera, enter,...) s tímto odstavcovým stylem. Při exportu do ePubu zaškrtneme Rozdělit dokument před odstavcovým stylem a zvolíme příslušný styl, který jsme pro tuto funkci vytvořili.

Dalším možným odstránkováním je při exportu zaškrtnout Odstránkování před/po obrázku. Tato funkce se hodí pokud chcete obrázek na samostatné stránce, například obálku knihy. Toto nastavení je ale globální, takže všechny obrázky v dokumentu se zobrazí na samostatné stránce [21].

7.2 Příprava obrázků

Je velmi důležité vhodně nastavit export obrázků, aby výsledný dokument zobrazoval a manipuloval s obrázky tak, jak má. Před exportem dokumentu musíme zkontrolovat a nastavit tři důležité věci.

7.2.1 Vložení obrázků

Základním pravidlem všech obrázků a objektů je, aby byli vytvořené mimo InDesign a do InDesignového souboru byly pouze vloženy. Pro vytvoření obrázků můžeme použít Adobe Illustrator nebo Adobe Photoshop. Tento důvod je prostý, InDesign při exportu objekty vytvořené přímo v programu nezachovává.

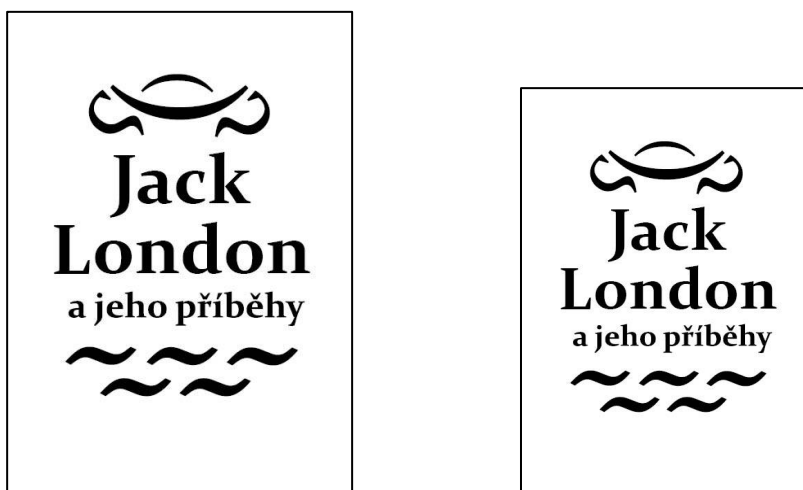
7.2.2 Ukotvení obrázků k textu

Každý obrázek nebo objekt, který máme libovolně umístění na stránce, musíme ukotvit k textu, a to přesně za slovo (odstavec), kde chceme, aby ve výsledku obrázek nebo objekt byl. Pokud bychom nepoužili ukotvení k textu, obrázek by se ve výsledném ePubu zobrazil až na úplném konci dokumentu.

Druhou možností je vložit obrázek přímo do textového pole. Obrázek pak má přímo definované místo a po exportu se zobrazí na námi požadované místo. Pokud obrázek obsahuje popis, je nutné popisek a obrázek seskupit dohromady.

7.2.3 Úprava velikostí a vlastností obrázků

Kvalita, formát a vlastnosti obrázků mohou být nastaveny globálně při exportu do ePub a nebo individuálně pro každý obrázek zvlášť. Pro obálku knihy používáme individuální nastavení exportu. Můžeme zvolit, zda obrázek mění velikost vzhledem k šířce stránky a nebo zda má fixní velikost. Dále můžeme určit rozlišení, kvalitu a formát obrázku (JPEG, GIF, PNG). Nabízí se nám možnost zvolit zarovnání obrázku, a to na levý a pravý praporek či na střed a zvolit odstránkování před nebo po obrázku.

Obr. 7.3: Obrázek přizpůsobený podle šířky displeje

Obr. 7.4: Fixní velikost obrázku

7.3 Příprava textu

Veškerý text před exportem musí mít odstavcový styl. Jediné úpravy textu, které se při exportu do ePubu zachovávají, jsou odstavcové a znakové styly. Je tedy potřeba provést následující kroky:

- veškerý text převést do odstavcového stylu
- nahradit Entery mezerou odstavcového stylu
- zrušit vynucené dělení slov
- zrušit vynucené odřádkování
- proklad mezi slovy nastavit na automaticky
- odrážky a číslování vytvořit pomocí odstavcového stylu
- přidat po jednoslovné spojky nedělitelnou mezeru
- tabulky v dokumentu rasterizovat
- seskupit objekty, které se k sobě vážou

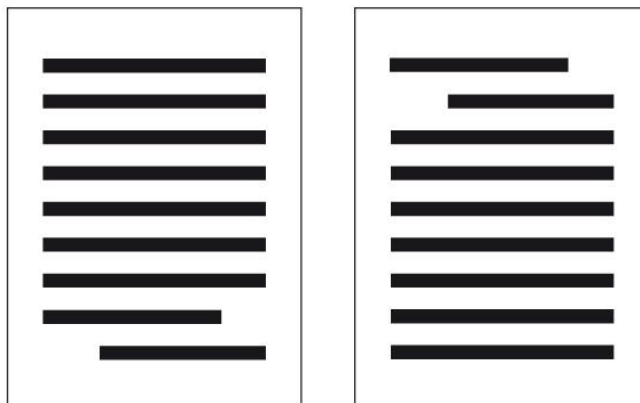
Úpravy můžeme provést pomocí funkce Hledat/Nahradit. Je zbytečné používat vzorové stránky (Master Page), jelikož při exportu do ePubu se veškeré informace ze vzorové strany ztratí.

Pokud kniha obsahuje paginaci, je nutné ji vymazat. Nedefinitivní dokumenty nepoužívají číslování stran vzhledem k měnícímu se počtu stran.

Pokud byly poznámky pod čarou vytvořeny „ručně“ bez použití k tomu určeného nástroje, musí se předělat. Poznámky pod čarou se vkládají z menu Text – Vložit poznámku pod čarou. Takto upravené poznámky se exportují do ePub s URL proklikem na poznámku a zase zpět [21].

Při sazbě elektronických knih můžou vzniknout chyby ve zlomu. Chyby, které žádným způsobem nemůžeme ovlivnit, jsem popsala v kapitole Problémy se sazbou v e-knihách. Existují ale chyby, které ovlivnit můžeme. Jednou z nich je odstranění „parchantů“. Parchant je samostatný řádek odstavce, který se nachází jako poslední řádek na stránce nebo jako první řádek na nové stránce. Při sazbě klasické tištěné knihy máme více možností, jak „parchanty“ odstranit. v elektronické verzi máme jediný způsob, jak tuto chybu ovlivnit, ale ani při správném nastavení nemůžeme zaručit, že se „parchanty“ ve výsledné knize neobjeví. Vše totiž závisí na softwarové nebo hardwarové čtečce, které nemusí podporovat námi zvolené nastavení.

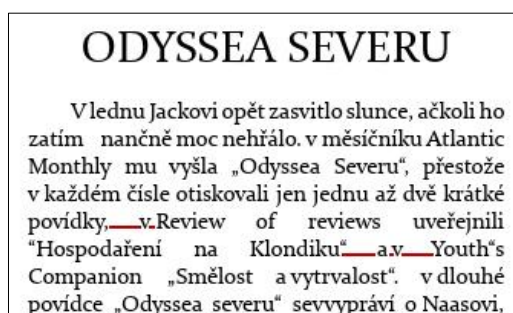
Odstranění parchantů pro e-knihy děláme ve Volbách odstavcového stylu. V záložce Volby rozdělování odstavců si můžeme zvolit nerozdělovat řádky, pokud na začátku/konci odstavce nejsou minimálně 2 (či více) řádků. Další možností je zvolit si, kde chceme, aby začínal odstavec námi zvoleného odstavcového stylu. Nabízí se nám možnost zvolit Na následující stránce, což nám nabízí další způsob, jak odstránkovat např. novou kapitolu.

Obr. 7.5: Druhy parchantů v knižní sazbě

Další možností nastavení textu je dělení slov. U každého odstavcového stylu si můžeme zvolit, zda chceme, aby se dělila slova, či nikoliv. Nastavení umožňuje konkrétní volby dělení, jako nastavení dělení slov s minimálním počtem písmen, dělení po určitém počtu písmen a před posledním počtem písmen, a nastavení limitu počtu rozdělení jednoho slova.

Úprava textu a výsledné sazby také zahrnuje použití vhodných mezer. Nejvíce používané a také nejdůležitější jsou pevné nebo nerozdělitelné mezery. Ty nám zajistí, že se slova nerozdělí tam, kde nemají. Vkládá se mezi jednoznakové předložky a spojky (k, s, v, z, o, u, a, i) a následujícím slovem. Mezi pevnou a nerozdělitelnou mezerou je ovšem rozdíl. Pevná mezera vytvoří stejně pružnou mezeru jako při stisknutí mezerníku, ale zabrání rozdělení řádku v mezeře. Nerozdělitelná mezera má stejnou funkci, ale má pevnou šířku. V případě zarovnání textu do bloku se mezera nepřizpůsobí vhodné sazbě a to způsobuje špatný proklad mezi slovy. Některé čtečky nedělají rozdíl mezi nerozdělitelnou a pevnou mezerou, mohou nám tedy vzniknout následující chyby (viz obr. 7.6).

Obr. 7.6: Špatný proklad mezi slovy při použití nerozdělitelné mezery pevné šířky

Správné a důkladné nastavení textu přispívá k lepší typografii celého dokumentu a předchází chybám ve zlomu. Určuje také výslednou vizuální stránku elektronické knihy a usnadňuje následnou manipulaci s textem.

8 Export

Pokud máme vše nastavené, můžeme přejít k exportu knihy. Při výstupu do ePub formátu máme další možnosti, jak ovlivnit výsledný soubor.

8.1 Obecné

Obecné nastavení dokumentu nám poskytuje následující možnosti:

- zahrnout metadata, přidat nakladatele a jedinečný identifikátor
- přidat obrázek jako obálku knihy nebo rasterizovat první stránku knihy
- zvolit velikost okrajů
- možnost zobrazení ePubu po exportu (pouze u Adobe Digital Editions)

8.2 Obrázek

- změnit rozlišení a velikost obrázků
- zarovnání obrázků
- vložení obrázku na novou stránku
- změnit kvalitu obrázků a konverzi do jiného formátu (jpeg, gif, png)

8.3 Obsah

- formát výsledného ePub souboru (XHTML, DTBook)
- použití námi vytvořeného obsahu
- možnost zvolit odstránkování po odstavcovém stylu
- při exportu zahrnout znakové a odstavcové styly
- při exportu zahrnout použité fonty

Každá část obsahuje více možností pro export, výše vyjmenované jsou ale nejdůležitější.

9 Závěrečné úpravy

Přestože je soubor připravený pro export, můžou se ve výsledném souboru objevit chyby. Pokud se tak stane, nemusíme upravovat soubor znovu v InDesignu a exportovat ho. Můžeme využít jiné programy, které slouží pro úpravu a správu elektronických knih. Navíc nám tyto programy umožňují další možnosti, které v InDesignu nemáme.

9.1 Calibre

Elektronické knihy se staly neodmyslitelnou součástí moderní doby. Lze je spravovat přímo v prostředí operačního systému. Pokud máme elektronických knih více, je vhodné používat specializovaný program, který nám pomůže s jejich správou. Programy pro správu e-knih navíc častokrát podporují přípravu knihy a převod knihy do konkrétní čtečky, kterou vlastníme. Stačí si tedy zvolit název a typ čteček a program sám nám nastaví formát výstupu i rozměry výsledné e-knihy. Calibre podporuje 15 různých výrobců čteček a od každé čtečky jejich modely. Dohromady tak máme možnost nastavit výstupní formát až pro 42 různých zařízení zahrnující i Smartphone a iPad.

Program Calibre je v současnosti nejvíce využívaný program pro správu elektronických knih, a to také díky tomu, že je bezplatný. Program funguje na Windows, Mac OS i Linux a je přeložený do mnoha jazyků po celém světě včetně češtiny. Překlad do češtiny není ideální, pro základní orientaci přesto stačí. Calibre je zároveň i softwarová čtečka, takže umožňuje prohlížení e-knih, ať už koupených, nebo námi vytvořených.

Další vítanou funkcí, ač legálně spornou, je odstraňování DRM ochrany. Nejdůležitější vlastnost ale je převod do jiných formátů. Calibre podporuje 17 různých formátů, od nejrozšířenějších (*.mobi, *.epub, *.pdf) po méně rozšířené (*.txt, *.html).

Pro správu e-knih slouží vložená metadata o knize. Pokud kniha metadata neobsahuje, můžeme je v programu do e-knihy přidat. Můžeme třídit knihu podle názvu, autora, série, hodnocení, data přidání či jazyku. Pokud informace nevíme, můžeme je vyhledat pomocí Calibru na internetu.

Calibre dále obsahuje možnost získat e-knihy přes internet. Vyhledávání je podle autora nebo názvu knihy a program nás rovnou nasměruje na stránku, kde se daná kniha dá koupit. Na stejném principu funguje i odebrání publicistiky, kde si můžeme nastavit automatické stáhnutí příslušných novin u každého nového vydání.

9.1.1 Převod formátu

Funkce převodu do jiného formátu je velmi užitečná, vzhledem k možnostem sazby a formátů ale také poměrně složitá. Pro základní uživatele je nejlepší způsob nechání nastavení na programu a sám si určit pouze základní nastavení jako formát výstupu, nastavení okrajů a přidání informací o knize. Pokud jsme ale zdatnější uživatelé nebo si přejeme knihu dostat přesně do té podoby, jakou žádáme, nabízí se nám mnohem více možností, jak ovlivnit výsledek exportu.

V první řadě nám export umožňuje změnit a nastavit písmo. Můžeme zakázat změnu písma nebo si předem nastavit velikost písma. Nejdůležitější u nastavení může být kódování vstupních znaků. To ovlivňuje, jestli nám výsledný soubor správně zobrazí češtinu. Calibre vkládá kódování samo, může se tedy stát, že kódování zvolí nesprávné, a čeština se nám ve výsledné knize zobrazí špatně. Pokud máme vstupní soubor v ePub, ve složce container.xml nalezneme příslušné kódování e-knihy. Nalezené kódování, např: encoding="UTF-8", musíme zvolit při převodu v Calibre. Program nabízí celkově 20 druhů kódování z nichž češtinu podporuje např.: ISO 8859-2, CP-1250 a UTF-8.

E-kniha může mít nejrůznější kvalitu, pokud jde o použité či vložené znakové sady (fonty) a tomu odpovídající formát souboru. Nejbezpečnější cesta je, když všechna písma budou buď v unicode nebo v UTF-8 [22].

9.2 Sigil

Sigil je editor elektronických knih ve formátu ePub. Cílem projektu bylo vyvinutí nejstabilnějšího, nejschopnějšího a nejrychlejšího programu na práci se soubory ve formátu ePub. Program se používá pro vlastní formátování e-knih a je používán zejména profesionálními editory vydávajících knihy na více platformách.

Jak jsem již psala, ePub je soubor obsahující jiné soubory uložené společně v běžném archivu zip. Text e-knihy je uložený ve formátu HTML, jež používají také internetové stránky. Zdrojový kód je přístupný každému uživateli Sigilu. Program nabízí dvě verze zobrazení knihy — pohled na knihu nebo režim pohled na kód. Pohled na kód umožňuje přímo pracovat na formátování HTML souborů, když nad svou knihou potřebujete mít plnou kontrolu, nebo když chcete využít pokročilých funkcí Sigilu [23].

Program nabízí schopnost hledání textu a jeho nahrazování. Pohled na knihu poskytuje základní možnosti vyhledávání, ale nahrazování se obvykle používá v pohledu na kód, kde jsou dostupné všechny funkce a lze je použít bez změny formátování a stylů.

V Sigilu můžeme lehce upravit sazbu knihy. I jako uživatelé/čtenáři totiž můžeme změnit samotný text. Pokud tedy nalezneme pravopisnou chybu nebo jakoukoliv nesrovnalost, v programu to snadno opravíme. Další věcí, kterou můžeme upravit, je změna mezer. Pokud jsme zapomněli nastavit pevné mezery za jednoznakové předložky a spojky, v Sigilu

můžeme chybu lehce napravit. Pevná mezera se vkládá pomocí Vložení zvláštního znaku nebo je možné ji přidat zkratkou (pouze v pohledu na kód nebo ve funkci Najít a nahradit).

Při jakýkoliv změnách v kódu je praktické schválit ePub pomocí funkce FlightCrew. Tím si ověříme, že ePub soubor nebude mít problémy ve čtečce, jako chybějící soubory či nefunkční odkazy. Při spuštění této funkce se dozvíme nejenom jakou chybu soubor obsahuje, ale také v jakém místě se daná chyba nachází (umístění v kódu). To nám velmi pomůže pro nalezení a odstranění chyby.

10 Závěr

Cílem práce bylo vytvoření elektronické knihy za použití současných možností sazby nedefinitivních dokumentů. Součástí práce je popsání postupu pro tvorbu e-knih se všemi náležitostmi jako přidání metadat a vytvoření odkazů. Práce obsahuje informace související s elektronickými knihami.

Potřebné informace jsem získala zejména z elektronických zdrojů, jelikož problematika elektronických knih je poměrně nové téma, které je v odborných publikacích málo obsažené. Při tvorbě vlastní knihy jsem využívala přístupné manuály od nakladatelství a výuková videa od Adobe. Výsledná kniha je ukončené dílo a může být použito jako literatura do libovolné čtečky, která podporuje ePub formát.

Jelikož elektronické knihy a čtečky se rychle vyvíjí a mění, práce může být v budoucnu rozšířena o nové informace (zejména o druzích čteček) a o nové možnosti sazby nedefinitivních dokumentů.

11 Použitá literatura

- [1] PECINA, Martin. *Knihy a typografie*. 2. vyd., rozš. Brno: Host, 2012, 312 s. ISBN 978-80-7294-813-0.
- [2] POŘÍZKOVÁ, Lenka. *Elektronická kniha jako nakladatelský produkt: úvod do problematiky*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, 100 s. Editoroom. ISBN 978-80-244-3355-4.
- [3] KRATOCHVÍL, Petr. E-knihy: Konečně rozjezd! *Chip: Magazín informačních technologií*. 2012, č. 7. Dostupné z: <<http://earchiv.chip.cz/cs/earchiv/vydani/r-2012/chip-07-2012/e-knihy-rozjezd.html>>.
- [4] PISTORIUS, Vladimír. *Jak se dělá kniha: příručka pro nakladatele*. Vydání první. Praha: Ladislav Horáček - Paseka, 2003, 256 stran. ISBN 80-718-5516-2.
- [5] KUBEŠ, Radek. Učebnice v počítači. *Chip: Magazín informačních technologií*. 2013, roč. 23, č. 2. DOI: 1210-0684.
- [6] BIERNÁTOVÁ, Olga. Kniha Zlín a e-knihy, zkušenosti, čísla, vize, nadšení. 2012-06-06. [cit. 1. 5. 2013]. Dostupné z: <<http://nofreeusernames.posterous.com/kniha-zlin-a-e-knihy-zkusenosti-cisla-vize-na>>.
- [7] TICHÝ, Vladimír. Elektronické knihy. *Duha* [online]. 2012-05-25 (All day) [cit. 01.05.2013]. Dostupné z: <<http://duha.mzk.cz/clanky/elektronicke-knihy>>. ISSN 1804-4255.
- [8] BLAŽEK, Filip a Kamil TŘEŠŇÁK. *Písmo v počítačové grafice: Předtisková příprava*. 1. vydání. Praha: Svět tisku, 2007, 116 s. ISBN 978-80-254-0181-1.
- [9] ORAVOVÁ, Monika a Gabriela Filipová. *E-knihy aneb první pomoc pro začátečníky*. Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě, 2012, ISBN 978-80-139-5.
- [10] Jak vybrat čtečku elektronických knih. *DTest* [online]. 2011 [cit. 2013-03-10]. Dostupné z: <<http://www.dtest.cz/clanek-1830/jak-vybrat-ctecku-elektronickych-knih>>.
- [11] Eink technologie. *Ecti.cz* [online]. 2013 [cit. 2013-03-22]. Dostupné z: <<http://www.ecti.cz/eink-technologie/>>.
- [12] Popis technologie E-Ink. *Zonerbooks.cz* [online]. 2010 [cit. 2013-03-22]. Dostupné z: <<http://www.zonerbooks.cz/inpage/popis-technologie-e-ink/>>.
- [13] E Ink Pearl Imaging Film [online]. E Ink Corporation. 2010. [cit. 2013-05-03]. Dostupné z: <http://www.eink.com/sell_sheets/pearl%20sell%20sheet.pdf>.

- [14] *EReading s.r.o.* [online]. 2010 [cit. 2013-03-22]. Dostupné z: <<http://www.ereading.cz/cs/>>.
- [15] Vyzkoušeli jsme první čtečku, která umí i video a vydrží tři týdny. *Technet.idnes.cz* [online]. 2012 [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: <http://technet.idnes.cz/vyzkoušeli-jsume-prvni-ctecku-ktera-umi-i-video-a-vydrzi-tri-tydny-1cc-/tec_technika.aspx?c=A120111_205742_tec_technika_nyv>.
- [16] VOJÁČEK, Antonín. Barevný elektronický papír – technologie mECD. In: *HW server s.r.o.* [online]. 2012 [cit. 2013-04-22]. Dostupné z: <<http://www.hw.cz/teorie-a-praxe/trendy/barevny-elektronicky-papir-technologie-mecd.html>>.
- [17] POKORNÝ, Lukáš. Formáty elektronických knih: specifika a popularita. *Inflow: information journal* [online]. 2012, roč. 5, č. 9 [cit. 2013-02-08]. Dostupné z: <<http://www.inflow.cz/formaty-elektronickych-knih-jejich-specifika-popularita>>. ISSN 1802-9736.
- [18] *International digital publishing forum* [online]. 2013 [cit. 2013-05-04]. Dostupné z: <<http://idpf.org/epub>>.
- [19] HANÁČEK, Petr a Filip BLAŽEK. *Jak publikovat na počítači: pro IV. ročník střední průmyslové školy grafické (studijní obor polygrafie)*. Vyd. 1. Veleřín: Science, 1996, 210 s. Učebnice pro střední školy (Státní pedagogické nakladatelství). ISBN 80-901-4757-7.
- [20] LUTONSKÝ, Marek. Ideální formátování ebooků: do bloku, odstavce nerozhodně. *Computer Press* [online]. 2011 [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: <<http://mareklutonsky.blog.zive.cz/2011/01/ebooky-formatovani-vysledky/>>.
- [21] Creating an eBook with InDesign (Part 2) [video]. Adobe Systems Incorporated, 2010. [25.4.2013]. Dostupné z: <<http://tv.adobe.com/watch/instant-indesign/creating-an-ebook-with-indesign-part-2/>>.
- [22] FRÍČ, Jaromír. *EReading: Úprava knih pro elektronickou distribuci*. verze 2.0. 4. 12. 2011. Dostupné z: <www.ereading.cz>.
- [23] Přehled kódování češtiny. [online]. 2006 [cit. 2013-05-08]. Dostupné z: <<http://www.cestina.cz/kodovani/>>.
- [24] Sigil user guide. *Sigil: The ePub editor* [online]. 2012 [cit. 2013-05-08]. Dostupné z: <<http://web.sigil.googlecode.com/git/index.html>>.

12 Literatura v elektronické knize

STONE, Irving. *Námořník na koni*. Vyd. 1. Překlad Jarmila Fastrová. Brno: Jota, 2009, 327 s., [16] s. barev. obr. příl. ISBN 978-807-2176-496.

LONDON, Jack. *Odysea Severu*. Praha: Svoboda, 1969, 357 s. ISBN 2505469.

LONDON, Jack. *Mořský vlk: a jiné příběhy z moře*. Praha: Svoboda, 1989. ISBN 80-205-0062-6.

LONDON, Jack. *Bílý tesák*. 12. vyd., 5. přeprac. vyd., v Albatrosu 9. vyd. Překlad Alois Josef Šťastný. Ilustrace Mirko Hanák. Praha: Albatros, 1995, 235 s. Klub mladých čtenářů. ISBN 80-000-0189-6.

LONDON, Jack. *Cesta*. 2. české vyd., v nakl. Tok 1. vyd. Překlad Josef Vorel. Praha: Tok, 1999, 159 s. ISBN 80-861-7707-6.

LONDON, Jack. *Martin Eden*. V tomto překladu vyd. 2. Překlad Eva Masnerová. V Praze: Odeon, 2001, 351 s. Knihovna klasiků (Odeon). ISBN 80-207-1097-3.

LONDON, Jack. *Mezi lovci perel: povídky z jižních moří*. V Praze: Dekon, 1994, 178 s. ISBN 80-858-1400-5.

LONDON, Jack. *Démon alkohol*. 3. české vyd., V Labyrintu 2. vyd. Překlad Jaroslav Albrecht. V Praze: Labyrint, 2002, 214 s. ISBN 80-859-3530-9.

LONDON, Jack. *Tulák po hvězdách*. 5. čes. vyd., V Labyrintu 2. vyd. Překlad Josef Pospíšil. V Praze: Labyrint, 2001, 333 s. Granada, sv. 2. ISBN 80-859-3525-2.

LONDON, Jack. *Princezna*. Václav Šulc. Praha, 1919.

Dostupné z: [ftp://dsl-static-254.195-146-](ftp://dsl-static-254.195-146-150.telecom.sk/public/Knihy/Knihy%20v%20PDF/Auto%C5%99i/L/London_Jack/Princezna.pdf)

[150.telecom.sk/public/Knihy/Knihy%20v%20PDF/Auto%C5%99i/L/London_Jack/Princezna.pdf](ftp://dsl-static-254.195-146-150.telecom.sk/public/Knihy/Knihy%20v%20PDF/Auto%C5%99i/L/London_Jack/Princezna.pdf).

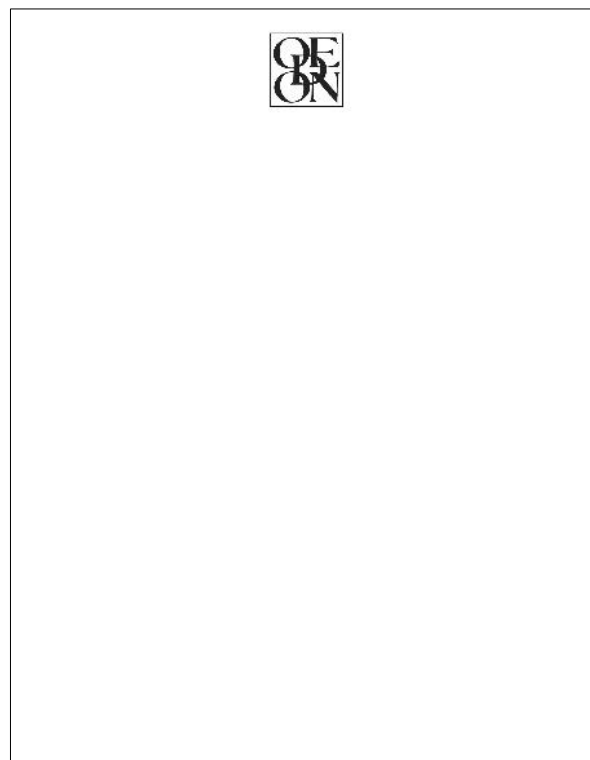
13 Seznam obrázků

Obr. 2.1: Srovnání sazby tištěné a digitální verze knihy [1].....	2
Obr. 2.2: Klady a zápory elektronických médií [4]	4
Obr. 2.3: Části tištěné knihy [3].....	8
Obr. 2.4: Části elektronické knihy.....	9
Obr. 3.1: Klady a zápory čteček a tabletů [10]	11
Obr. 3.2: Průřez kapslemi elektronického inkoustu [11]	12
Obr. 3.3: Čtečka s navigačními tlačítky a s dotykovým displejem [14].....	13
Obr. 3.4: Detail červeného subpixelu [15]	14
Obr. 4.1: Hierarchie složky ePub	16
Obr. 4.2: Formát PDF při zvětšení [1].....	18
Obr. 4.3: Sociální DRM [9]	19
Obr. 4.4: Princip fungování Adobe DRM [2]	20
Obr. 5.1: Srovnání sazby textu v různých zařízeních [1]	21
Obr. 5.2: Zrcadlo sazby u knihy a e-knihy.....	22
Obr. 5.3: Zarovnání textu do bloku a na praporek [19].....	23
Obr. 5.4: Chyby v sazbě textu u e-knihy [1]	25
Obr. 5.5: Nesprávně připravený text [1]	26
Obr. 6.1: Typografická obálka elektronické knihy.....	27
Obr. 6.2: Použité typografické znaky	27
Obr. 6.3: Obálka ve velikosti ikony	27
Obr. 7.1: Možnosti vložení metadat u e-knihy.....	28
Obr. 7.2: Elektronická kniha skládající se z více dokumentů.....	29
Obr. 7.3: Fixní velikost obrázku.....	31
Obr. 7.4: Obrázek přizpůsobený podle šířky displeje	31
Obr. 7.5: Druhy parchantů v knižní sazbě.....	33
Obr. 7.6: Špatný proklad mezi slovy při použití nerozdělitelné mezery pevné šířky.....	33

14 Přílohy

A. Vyhotovené části e-knihy

a) Úvodní části knihy

Jack London

a jeho příběhy

1876–1916

*„Na inspiraci nemůžete čekat.
Musíte na ni jít s holí“*

*„Zapomeň sám na sebe,
potom si tě svět bude pamatovat“*

„Smysl hry není ve vítězství, ale ve hře samé“
Jack London

OBSAH

Úvod
Odyssea Severu
Mořský vlk
Bílý tesák
Cesta
Martin Eden
Plavba na Snarku
Démon alkohol
Tulák po hvězdách
Princezna
Závěr

ÚVOD

Jednoho dne na počátku června roku 1875 se lidé v San Francisku hned z rána dověděli z novin o děsné události. Jakási žena se střílila do spánku, protože „ji manžel vyhnal z domu za to, že nechtěla zahubit své nenarozené děcko — příklad bezcitnosti a žalostných rodinných poměrů.“ Ta žena byla Flora Wellmanová, černá ovce pionýrské rodiny Wellmanů z Massillonu ve státě Ohio, manžel byl profesor W. H. Chaney, potulný astrolog irského původu — a nenarozené děcko se mělo proslavit mezi milióny lidí po celém světě jako Jack London.

úryvek z knihy Námořník na koni

b) Vlastní obsah podle změny velikosti písma

ODYSSEA SEVERU

V lednu Jackovi opět zasvitlo slunce, ačkoli ho zatím finančně moc nehrálo. V měsíčníku Atlantic Monthly mu vyšla „Odyssea Severu“, přestože v každém čísle otiskovali jen jednu až dvě krátké povídky, v Review of reviews uveřejnili „Hospodaření na Klondiku“ a v Youth's Companion „Smělost a vytrvalost.“ V dlouhé povídce „Odyssea severu“ vypráví o Naasovi, náčelníku Akatanu, jenž jako novodobý Odysseus po celém světě hledá svou ženu Ungu, kterou mu o svatební noci unesl světlavý vikink. Stejně jako „Bílé ticho“ strhne i tato povídka čtenáře svou tragikou. Na východě byla přijata s nadšenou chválou, protože smělý čin budí v lidech odvahu. V jedněch oaklandských novinách vyšel článek o vzrůstajícím významu spisovatelů, mezi nimiž vyniká obzvláště pan Jack London. Jeho přátelé nezapomněli, co Jack zakusil nedostatku, a neuzírali se žárlivosti a závisti, jak tomu bývá s přáteli, když někdo z jejich kruhu má úspěch, jenž přesahuje uznávanou mez: uspořádali na jeho počest večírek a všichni se s ním radovali.

úryvek z knihy Námořník na koni

ODYSSEA SEVERU

V lednu Jackovi opět zasvitlo slunce, ačkoli ho zatím finančně moc nehrálo. V měsíčníku Atlantic Monthly mu vyšla „Odyssea Severu“, přestože v každém čísle otiskovali jen jednu až dvě krátké povídky, v Review of reviews uveřejnili „Hospodaření na Klondiku“ a v Youth's Companion „Smělost a vytrvalost.“ V dlouhé povídce „Odyssea severu“ vypráví o Naasovi, náčelníku Akatanu, jenž jako novodobý Odysseus po celém světě hledá svou ženu Ungu, kterou mu o svatební noci unesl světlavý vikink. Stejně jako „Bílé ticho“ strhne i tato povídka čtenáře svou tragikou. Na východě byla přijata s nadšenou chválou, protože smělý čin budí v lidech odvahu. V jedněch oaklandských novinách vyšel článek o vzrůstajícím

S aně vyzpěvovaly svůj věčný nářek do vrzání postrojů a do cinkotu zvonků vedoucích psů; muži i psi však byli unaveni a zticha. Stezka pod čerstvě napadlým sněhem byla těžko schůdná, putovali zdaleka a sanice obalené kusy zmrzlého mechu, tvrdého jako křemen, houževnatě ulpívaly na ne-prošlapaném sněhu a brzdily běh saní s umíněností takřka lidskou. Začalo se stmívat, tuto noc však nehodlali tábořit. Sníh se zvolna snášel nehybným vzduchem, ne ve vločkách, ale v drobných, jemně utvářených krystalcích jíní. Bylo velmi teplo, sotva deset pod nulou, a muži byli klidní. Meyers a Bettles si zvedli ušní klapky a Malemute Kid si dokonce svlékl palčnice.

Brzy po poledni byli psi k smrti unaveni, teď však jako by se v nich projevila nová síla. Statnější začali být neklidní a netrpěliví pokaždé, když se napjaté postraňky uvolnily, chvílemi zrychlovali běh, větrili ve vzduchu a stříhali ušima. Jejich lhostejnější druhové je dráždili, a proto je poháněli záłudnými kousanci do zadku. Pokáraní psi se od nich nakazili a pomáhali náказu šířit. Konečně se pes zapražený v čele prvních saní ozval pronikavým spokojeným zakňučením a opřel se do postroje. Ostatní ho následovali. Nákrizníky se tiskly k sobě, postraňky se napínaly, saně se hnaly kupředu skokem, muži pevně svírali řídicí oje a rychle zvedali nohy, aby se jim nedostaly pod sanici. Únava dne z nich spadla a táhlým pokřikem povzbuzovali psy. Zvířata jim odpovídala radostrým štěkotem. Saně se pohupovaly v rachotivém kľusu houstnoucí tmou.

„Hý! Hý!“ křikl muž jeden po druhém, když saně náhle opustily hlavní stezku a naklonily se na jedné sanici na bok jako plachetnice ve větru.

Pak následovalo sto yardů prudkého letu kosvětlenému pergamenovému oknu, které hovořilo o útulné chatě, o rozžhavených yukonských kamnech a o hrncích kouřícího čaje. Chata však byla plná vetřelců. Asi kopa eskymáckých psů se bojovně rozštěkala a stejný

S aně vyzpěvovaly svůj věčný nářek do vrzání postrojů a do cinkotu zvonků vedoucích psů; muži i psi však byli unaveni a zticha. Stezka pod čerstvě napadlým sněhem byla těžko schůdná, putovali zdaleka a sanice obalené kusy zmrzlého mechu, tvrdého jako křemen, houževnatě ulpívaly na neprošlapaném sněhu a brzdily běh saní s umíněností takřka lidskou. Začalo se stmívat, tuto noc však nehodlali tábořit. Sníh se zvolna snášel nehybným vzduchem, ne ve vločkách, ale v drobných, jemně utvářených krystalcích jíní. Bylo velmi teplo, sotva deset pod nulou, a muži byli klidní. Meyers a Bettles si zvedli ušní klapky a Malemute Kid si dokonce svlékl palčnice.

Brzy po poledni byli psi k smrti unaveni, teď však jako by se v nich projevila nová síla. Statnější začali být neklidní a netrpěliví pokaždé, když se napjaté postraňky uvolnily, chvílemi zrychlovali běh, větrili ve vzduchu a stříhali ušima. Jejich lhostejnější druhové je dráždili, a proto je poháněli záłudnými kousanci do

MOŘSKÝ VLK

„Mořský vlk“ zapůsobil na veřejnost, jako když uhodí hrom — okamžitě vyvolal senzaci a kdekdo ho buď chválil nebo odsuzoval. Mnoho čtenářů urážely nebo pohoršovaly názory, které se v knize projevovaly, a zase jiní knihu zuřivě hájili. Kritika ji zčásti odsoudila jako krutou, surovou a pobuřující, ale většinou ji prohlásila za „vzácné literární dílo, které svědčí o geniálním nadání, které se zaslouží o povznesení úrovně naší beletristické literatury.“ Představovalo nový mezník v americké literatuře nejen velkým realistickým uměním a hojností postav a situací, jaké se v americkém románu doposud nevyskytly, ale také tím, že znamenalo posílení intelektuálního směru v soudobé románové tvorbě. Setkali se už předtím američtí čtenáři v některém románě s něčím tak hrůzně napínavým, s tak úchvatným a věrohodným vyličením smrtelného nebezpečí, jako je zápas mezi spirituálními a materialistickými filosofickými názory, který se na škuneru Přízrak odehrává mezi Vlkem Larsenem a Humpem Van Weydenem?

úryvek z knihy Námořník na koni

MOŘSKÝ VLK

„Mořský vlk“ zapůsobil na veřejnost, jako když uhodí hrom — okamžitě vyvolal senzaci a kdekdo ho buď chválil nebo odsuzoval. Mnoho čtenářů urážely nebo pohoršovaly názory, které se v knize projevovaly, a zase jiní knihu zuřivě hájili. Kritika ji zčásti odsoudila jako krutou, surovou a pobuřující, ale většinou ji prohlásila za „vzácné literární dílo, které svědčí o geniálním nadání, které se zaslouží o povznesení úrovně naší beletristické literatury.“ Představovalo nový mezník v americké literatuře nejen velkým realistickým uměním a hojností postav a situací, jaké se v americkém románu doposud nevyskytly, ale také tím, že znamenalo posílení intelektuálního směru v soudobé románové tvorbě. Setkali se

Ani vlastně nevím, kde začít, a někdy, spíš jen žertem, přičítám to všecko na vrub Charleymu Furusethovi. Měl v Mill Valley letní chatu přímo ve stínu hory Tamalpais a nechával ji neobydlenou kromě zimních měsíců, kdy se tam povaloval a četl si Nietzscheho a Schopenhauera, aby dal mozku odpočinout. Když pak přišlo léto, raději se vařil v potu a opékal v horku a v prachu města a mořil se tu v ustavičné dřině. Kdybych byl neměl ve zvyku zajíždět k němu každou sobotu odpoledne a zůstat u něho až do pondělního rána, nebyl bych se onoho kritického lednového pondělka plavil po Zálivu San Franciska.

Cestoval jsem ovšem na plavidle naprosto bezpečném, neboť Martinez byl nový převozní parník a konal teprve svou čtvrtou nebo pátou plavbu na trati mezi Sausalitem a San Franciskem. Nebezpečí vytvářela hustá mlha, jež zahalovala záliv a které jsem se já, jako suchozemec, bál jen pramálo. Naopak, pamatuji se na poklidné potěšení, s nímž jsem zaujal výhodné místo na přídi horní paluby, rovnou pod kapitánovu kabinou, a s radostí jsem pustil svou obraznost napospas tajemné říši mlhy. Vál svěží větřík a nějakou chvíli jsem byl v té provlhlé neviditelnosti sám — a přec ne sám, neboť jsem si matně uvědomoval blízkost lodivoda a druhého muže, v němž jsem tušil kapitána, v zasklené kabině přímo nade mnou.

Pamatuji se, že jsem myslel na to, jak příjemné jsou výsledky dělní práce, že nepotřebuji studovat mlhy, větry, mořské proudy a vůbec mořeplavectví, abych mohl navštěvovat přítele, který se usídlil až na protějším břehu jednoho výběžku mořského zálivu. Jak výhodné, že se lidé specializují, uvažoval jsem. Zvláštní znalosti lodivoda a kapitána vystačí pro mnoho tisíc lidí, kteří se nevyznají na moři a v mořeplavectví o nic lépe než já. A naproti tomu zas já, místo abych věnoval své síly poznávání spousty jevů a faktů, soustředil jsem se na několik jevů zvláštních, na příklad na rozbor takového faktu, jako je význam a zařazení E. A. Poea v americké literatuře — jak to dokazuje

Ani vlastně nevím, kde začít, a někdy, spíš jen žertem, přičítám to všecko na vrub Charleymu Furusethovi. Měl v Mill Valley letní chatu přímo ve stínu hory Tamalpais a nechával ji neobydlenou kromě zimních měsíců, kdy se tam povaloval a četl si Nietzscheho a Schopenhauera, aby dal mozku odpočinout. Když pak přišlo léto, raději se vařil v potu a opékal v horku a v prachu města a mořil se tu v ustavičné dřině. Kdybych byl neměl ve zvyku zajíždět k němu každou sobotu odpoledne a zůstat u něho až do pondělního rána, nebyl bych se onoho kritického lednového pondělka plavil po Zálivu San Franciska.

Cestoval jsem ovšem na plavidle naprosto bezpečném, neboť Martinez byl nový převozní parník a konal teprve svou čtvrtou nebo pátou plavbu na trati mezi Sausalitem a San Franciskem. Nebezpečí vytvářela hustá mlha, jež zahalovala záliv a které jsem se já, jako suchozemec, bál jen pramálo. Naopak, pamatuji se na poklidné potěšení, s nímž jsem zaujal

BÍLÝ TESÁK

V plném rozmachu tvůrčí síly napsal novelu „Bílý tesák“, zase knihu o psu jako „Volání divočiny“, v níž se však Bílý tesák nenavráť z civilizovaného světa do panenské přírody, ale naopak opouští divočinu a zůstává s lidmi. Tato kniha nedosahuje umělecké hodnoty „Volání divočiny“, ale je to krásné a dojemné vyprávění o psu, vzrušující a napínavé.

úryvek z knihy Námořník na koni

BÍLÝ TESÁK

V plném rozmachu tvůrčí síly napsal novelu „Bílý tesák“, zase knihu o psu jako „Volání divočiny“, v níž se však Bílý tesák nenavráť z civilizovaného světa do panenské přírody, ale naopak opouští divočinu a zůstává s lidmi. Tato kniha nedosahuje umělecké hodnoty „Volání divočiny“, ale je to krásné a dojemné vyprávění o psu, vzrušující a napínavé.

úryvek z knihy Námořník na koni

Lišil se od svých bratří a sester. Jejich srst už dostávala rezavý nádech zděděný po matce vlčici, jen on jediný se barvou srsti zvrhl po otci. Byl jediným šedým vlčkem z celého vrhu. Zrodil se do vlčího rodu — vlastně byl celý Jednooký s jedinou výjimkou, že totiž měl dvě oči místo otcova jediného.

Šedý vlček, dokud byl slepý, hmatal, číchal a chutnal, sotva však prohlédl, viděl všechno velmi jasně. Brzy poznal své dva bratříky a dvě sestřičky. Začínal s nimi chabě, nemotorně dovádět, ba i potýkat se a v krčku mu směšně chrčelo (předzvěst budoucího vrčení), když se rozčilil. a dávno předtím, než prohlédl, naučil se hmatem, chutí a čichem poznávat matku — zdroj tepla, tekuté potraviny a něžnosti. Měla hebký, laskavý jazyk, který jej příjemně hladil po srsti a nutil ho, aby se k ní přitulil a spokojeně usnul.

A tak většinu svých prvních měsíců života prospal; ale teď už docela dobře viděl, zůstával déle vzhůru a seznamoval se důkladně se svým okolím. Jeho svět byl šerý, on to však nevěděl, protože nepoznal jiný svět. Byl temný, ale jeho oči se dosud nemusely přizpůsobit jinému světu. Jeho svět byl velmi malý. Hranicemi byly rozměry doupete, ale protože vlček neznal venkovský širý svět, nikdy jej úzké prostředí netísnilo.

Brzy však objevil, že se jedna stěna jeho světa liší od ostatních. Přitahovala ho neodolatelným půvabem, ještě než otevřel oči a mohl si ji prohlédnout. Světlo, jež odtamtud přicházelo, bilo jej do zavřených víček a budilo v očních nervech dojem červeně zbarvených a podivně příjemných záblesků. Život jeho těla a každá žilka jeho těla, vlastní podstata jeho těla, lišící se od jeho osobního života, toužily po tomto světle a vábily jeho tělo k němu stejně, jako promyšlená chemie žene rostliny za sluncem.

Lišil se od svých bratří a sester. Jejich srst už dostávala rezavý nádech zděděný po matce vlčici, jen on jediný se barvou srsti zvrhl po otci. Byl jediným šedým vlčkem z celého vrhu. Zrodil se do vlčího rodu — vlastně byl celý Jednooký s jedinou výjimkou, že totiž měl dvě oči místo otcova jediného.

Šedý vlček, dokud byl slepý, hmatal, číchal a chutnal, sotva však prohlédl, viděl všechno velmi jasně. Brzy poznal své dva bratříky a dvě sestřičky. Začínal s nimi chabě, nemotorně dovádět, ba i potýkat se a v krčku mu směšně chrčelo (předzvěst budoucího vrčení), když se rozčilil. a dávno předtím, než prohlédl, naučil se hmatem, chutí a čichem poznávat matku — zdroj tepla, tekuté potraviny a něžnosti. Měla hebký, laskavý jazyk, který jej příjemně hladil po srsti a nutil ho, aby se k ní přitulil a spokojeně usnul.

A tak většinu svých prvních měsíců života prospal; ale teď už docela dobře viděl, zůstával déle vzhůru a seznamoval se důkladně se svým

c) Vlastní obsah podle změny velikosti displeje

ODYSSEA SEVERU

V lednu Jackovi opět zasvitlo slunce, ačkoli ho zatím finančně moc nehlálo. V měsíčníku Atlantic Monthly mu vyšla „Odyssea Severu“, přestože v každém čísle otiskovali jen jednu až dvě krátké povídky, v Review of reviews uveřejnili „Hospodaření na Klondiku“ a v Youth's Companion „Smělost a vytrvalost.“ V dlouhé povídce „Odyssea severu“ vypráví o Naasovi, náčelníku Akatanu, jenž jako novodobý Odysseus po celém světě hledá svou ženu Ungu, kterou mu o svatební noci unesl světlovlasý viking. Stejně jako „Bílé ticho“ strhne i tato povídka čtenáře svou tragikou. Na východě byla přijata s nadšenou chválou, protože smělý čin budí v lidech odvahu. V jedné oaklandských novinách vyšel článek o vzrůstajícím významu spisovatelů, mezi nimiž vyniká obzvláště pan Jack London. Jeho přátelé nezapomněli, co Jack zakusil nedostatku, a neuzírali se žárlivostí a závisti, jak tomu bývá s přáteli, když někdo z jejich kruhu má úspěch, jenž přesahuje uznávanou mez: uspořádali na jeho počest večírek a všichni se s ním radovali.

úryvek z knihy Námořník na koni

Saně vyzpěvovaly svůj věčný nářek do vrzání postrojů a do cinkotu zvonků vedoucích psů; muži i psi však byli unaveni a zticha. Stezka pod čerstvě napadlým sněhem byla těžko schůdná, putovali zdaleka a sanice obalené kusy zmrzlého mechu, tvrdého jako křemen, houževnatě ulpívaly na ne-prošlapaném sněhu a brzdily běh saní s umíněností takřka lidskou. Začalo se stmívat, tuto noc však nehodlali tábořit. Sníh se zvolna snášel nehybným vzduchem, ne ve vločkách, ale v drobných, jemně utvářených krystalcích jíní. Bylo velmi teplo, sotva deset pod nulou, a muži byli klidní. Meyers a Bettles si zvedli ušní klapky a Malemute Kid si dokonce svlékl palčnice.

Brzy po poledni byli psi k smrti unaveni, teď však jako by se v nich projevila nová síla. Statnější začali být neklidní a netrpěliví pokaždé, když se napjaté postraňky uvolnily, chvílemi zrychlovali běh, větrili ve vzduchu a stríhali ušima. Jejich lhostejnější druhové je dráždili, a proto je poháněli záłudnými kousanci do zadku. Pokáraní psi se od nich nakazili a pomáhali nákazu šířit. Konečně se pes zapražený v čele prvních saní ozval pronikavým spokojeným zakňučením a opřel se do postroje. Ostatní ho následovali. Nákřížníky se tiskly k sobě, postraňky se napínaly, saně se hnaly kupředu skokem, muži pevně svírali řídící oje a rychle zvedali nohy, aby se jim nedostaly pod sanici. Únava dne z nich spadla a táhlým pokřikem povzbuzovali psy. Zvířata jim odpovídala radostným štěkotem. Saně se pohupovaly v rachotivém klusu houstnoucí tmou.

„Hý! Hý!“ křikl muži jeden po druhém, když saně náhle opustily hlavní stezku a naklonily se na jedné sanici na bok jako plachetnice ve větru.

Pak následovalo sto yardů prudkého letu k osvětlenému pergamenovému oknu, které hovořilo o útulné chatě, o rozžhavených yukonských kamnech a o hrncích kouřícího čaje. Chata však byla plná vetřelců. Asi kopa eskymáckých psů se bojovně roztékala a stejný

ODYSSEA SEVERU

V lednu Jackovi opět zasvitlo slunce, ačkoli ho zatím finančně moc nehlálo. V měsíčníku Atlantic Monthly mu vyšla „Odyssea Severu“, přestože v každém čísle otiskovali jen jednu až dvě krátké povídky, v Review of reviews uveřejnili „Hospodaření na Klondiku“ a v Youth's Companion „Smělost a vytrvalost.“ V dlouhé povídce „Odyssea severu“ vypráví o Naasovi, náčelníku Akatanu, jenž jako novodobý Odysseus po celém světě hledá svou ženu Ungu, kterou mu o svatební noci unesl světlovlasý viking. Stejně jako „Bílé ticho“ strhne i tato povídka čtenáře svou tragikou. Na východě byla přijata s nadšenou chválou, protože smělý čin budí v lidech odvahu. V jedné oaklandských novinách vyšel článek o vzrůstajícím významu spisovatelů, mezi nimiž vyniká obzvláště pan Jack London. Jeho přátelé nezapomněli, co Jack zakusil nedostatku, a neuzírali se žárlivostí a závisti, jak tomu bývá s přáteli, když někdo z jejich kruhu má úspěch, jenž přesahuje uznávanou mez: uspořádali na jeho počest večírek a všichni se s ním radovali.

Saně vyzpěvovaly svůj věčný nářek do vrzání postrojů a do cinkotu zvonků vedoucích psů; muži i psi však byli unaveni a zticha. Stezka pod čerstvě napadlým sněhem byla těžko schůdná, putovali zdaleka a sanice obalené kusy zmrzlého mechu, tvrdého jako křemen, houževnatě ulpívaly na neprošlapaném sněhu a brzdily běh saní s umíněností takřka lidskou. Začalo se stmívat, tuto noc však nehodlali tábořit. Sníh se zvolna snášel nehybným vzduchem, ne ve vločkách, ale v drobných, jemně utvářených krystalcích jíní. Bylo velmi teplo, sotva deset pod nulou, a muži byli klidní. Meyers a Bettles si zvedli ušní klapky a Malemute Kid si dokonce svlékl palčnice.

Brzy po poledni byli psi k smrti unaveni, teď však jako by se v nich projevila nová síla. Statnější začali být neklidní a netrpěliví pokaždé, když se napjaté postraňky uvolnily, chvílemi zrychlovali běh, větrili ve vzduchu a stríhali ušima. Jejich lhostejnější druhové je dráždili, a proto je poháněli záłudnými kousanci do zadku. Pokáraní psi se od nich nakazili a pomáhali nákazu šířit. Konečně se pes zapražený v čele prvních saní ozval pronikavým spokojeným zakňučením a opřel se do postroje. Ostatní ho následovali. Nákřížníky se tiskly k sobě, postraňky se napínaly, saně se hnaly kupředu skokem, muži pevně svírali řídící oje a rychle zvedali nohy, aby se jim nedostaly pod sanici. Únava dne z nich spadla a táhlým pokřikem povzbuzovali psy. Zvířata jim odpovídala radostným štěkotem. Saně se pohupovaly v rachotivém klusu houstnoucí tmou.

MOŘSKÝ VLK

„Mořský vlk“ zapůsobil na veřejnost, jako když uhoří hrom — okamžitě vyvolal senzaci a kdekdo ho buď chválil nebo odsuzoval. Mnoho čtenářů urážely nebo pohoršovaly názory, které se v knize projevovaly, a zase jiní knihu zuřivě hájili. Kritika ji zčásti odsoudila jako krutou, surovou a pobuřující, ale většinou ji prohlásila za „vzácné literární dílo, které svědčí o geniálním nadání, které se zaslouží o povznesení úrovně naší beletristické literatury.“ Představovalo nový mezník v americké literatuře nejen velkým realistickým uměním a hojností postav a situací, jaké se v americkém románu doposud nevyskytly, ale také tím, že znamenalo posílení intelektuálního směru v soudobé románové tvorbě. Setkali se už předtím američtí čtenáři v některém románě s něčím tak hrůzně napínavým, s tak úchvatným a věrohodným vylíčením smrtelného nebezpečí, jako je zápas mezi spirituálními a materialistickými filosofickými názory, který se na škuneru Přízrak odehrává mezi Vlkem Larsenem a Humpem Van Weydenem?

úryvek z knihy Námořník na koni

Ani vlastně nevím, kde začít, a někdy, spíš jen žertem, přičítám to všechno na vrub Charleymu Furusetovi. Měl v Mill Valley letní chatu přímo ve stínu hory Tamalpais a nechával ji neobydlenou kromě zimních měsíců, kdy se tam povaloval a četl si Nietzscheho a Schopenhauera, aby dal mozku odpočinout. Když pak přišlo léto, raději se vařil v potu a opékal v horku a v prachu města a mořil se tu v ustavičné dřině. Kdybych byl neměl ve zvyku zajíždět k němu každou sobotu odpoledne a zůstat u něho až do pondělního rána, nebyl bych se onoho kritického lednového pondělka plavil po Zálivu San Franciska.

Cestoval jsem ovšem na plavidle naprosto bezpečném, neboť Martinez byl nový převozní parník a konal teprve svou čtvrtou nebo pátou plavbu na trati mezi Sausalitem a San Franciskem. Nebezpečí vytvářela hustá mlha, jež zahalovala záliv a které jsem se já, jako suchozemec, bál jen pramálo. Naopak, pamatuji se na poklidné potěšení, s nímž jsem zaujal výhodné místo na přídí horní paluby, rovnou pod kapitánovou kabinou, a s radostí jsem pustil svou obraznost napospas tajemné říši mlhy. Vál svěží větřík a nějakou chvíli jsem byl v té provlhlé neviditelnosti sám — a přec ne sám, neboť jsem si matně uvědomoval blízkost lodivoda a druhého muže, v němž jsem tušil kapitána, v zasklené kabině přímo nade mnou.

Pamatuji se, že jsem myslil na to, jak příjemné jsou výsledky dřby práce, že nepotřebuji studovat mlhy, větry, mořské proudy a vůbec mořeplavectví, abych mohl navštěvovat přítele, který se usídlil až na protějším břehu jednoho výběžku mořského zálivu. Jak výhodné, že se lidé specialisují, uvažoval jsem. Zvláštní znalosti lodivoda a kapitána vystačí pro mnoho tisíc lidí, kteří se nevyznají na moři a v mořeplavectví o nic lépe než já. a naproti tomu za já, místo abych věnoval své síly poznávání spousty jevů a faktů, soustředil jsem se na několik jevů zvláštních, na příklad na rozbor takového faktu, jako je význam a zařazení E. A. Poea v americké literatuře — jak to dokazuje

MOŘSKÝ VLK

„Mořský vlk“ zapůsobil na veřejnost, jako když uhoří hrom — okamžitě vyvolal senzaci a kdekdo ho buď chválil nebo odsuzoval. Mnoho čtenářů urážely nebo pohoršovaly názory, které se v knize projevovaly, a zase jiní knihu zuřivě hájili. Kritika ji zčásti odsoudila jako krutou, surovou a pobuřující, ale většinou ji prohlásila za „vzácné literární dílo, které svědčí o geniálním nadání, které se zaslouží o povznesení úrovně naší beletristické literatury.“ Představovalo nový mezník v americké literatuře nejen velkým realistickým uměním a hojností postav a situací, jaké se v americkém románu doposud nevyskytly, ale také tím, že znamenalo posílení intelektuálního směru v soudobé románové tvorbě. Setkali se už předtím američtí čtenáři v některém románě s něčím tak hrůzně napínavým, s tak úchvatným a věrohodným vylíčením smrtelného nebezpečí, jako je zápas mezi spirituálními a materialistickými filosofickými názory, který se na škuneru Přízrak odehrává mezi Vlkem Larsenem a Humpem Van Weydenem?

Ani vlastně nevím, kde začít, a někdy, spíš jen žertem, přičítám to všechno na vrub Charleymu Furusetovi. Měl v Mill Valley letní chatu přímo ve stínu hory Tamalpais a nechával ji neobydlenou kromě zimních měsíců, kdy se tam povaloval a četl si Nietzscheho a Schopenhauera, aby dal mozku odpočinout. Když pak přišlo léto, raději se vařil v potu a opékal v horku a v prachu města a mořil se tu v ustavičné dřině. Kdybych byl neměl ve zvyku zajíždět k němu každou sobotu odpoledne a zůstat u něho až do pondělního rána, nebyl bych se onoho kritického lednového pondělka plavil po Zálivu San Franciska.

Cestoval jsem ovšem na plavidle naprosto bezpečném, neboť Martinez byl nový převozní parník a konal teprve svou čtvrtou nebo pátou plavbu na trati mezi Sausalitem a San Franciskem. Nebezpečí vytvářela hustá mlha, jež zahalovala záliv a které jsem se já, jako suchozemec, bál jen pramálo. Naopak, pamatuji se na poklidné potěšení, s nímž jsem zaujal výhodné místo na přídí horní paluby, rovnou pod kapitánovou kabinou, a s radostí jsem pustil svou obraznost napospas tajemné říši mlhy. Vál svěží větřík a nějakou chvíli jsem byl v té provlhlé neviditelnosti sám — a přec ne sám, neboť jsem si matně uvědomoval blízkost lodivoda a druhého muže, v němž jsem tušil kapitána, v zasklené kabině přímo nade mnou.

BÍLÝ TESÁK

V plném rozmachu tvůrčí síly napsal novelu „Bílý tesák“, zase knihu o psu jako „Volání divočiny“, v níž se však Bílý tesák nenavráťtí z civilizovaného světa do panenské přírody, ale naopak opouští divočinu a zůstává s lidmi. Tato kniha nedosahuje umělecké hodnoty „Volání divočiny“, ale je to krásné a dojemné vyprávění o psu, vzrušující a napínavé.

úryvek z knihy Námořník na koni

Lišil se od svých bratří a sester. Jejich srst už dostávala rezavý nádech zděděný po matce vlčici, jen on jediný se barvou srsti zvrhl po otci. Byl jediným šedým vlčkem z celého vrhu. Zrodil se do vlčího rodu — vlastně byl celý Jednooký s jedinou výjimkou, že totiž měl dvě oči místo otcova jediného.

Šedý vlček, dokud byl slepý, hmatal, číchal a chutnal, sotva však prohlédl, viděl všechno velmi jasně. Brzy poznal své dva bratříky a dvě sestřičky. Začínal s nimi chabě, nemotorně dovádět, ba i potýkat se a v krčku mu směšně chrčelo (předzvěst budoucího vrčení), když se rozčilil. a dávno předtím, než prohlédl, naučil se hmatem, chutí a čichem poznávat matku — zdroj tepla, tekuté potraviny a něžnosti. Měla hebký, laskající jazyk, který jej příjemně hladil po srsti a nutil ho, aby se k ní přitulil a spokojeně usnul.

A tak většinu svých prvních měsíců života prospal; ale teď už docela dobře viděl, zůstával déle vzhůru a seznamoval se důkladně se svým okolím. Jeho svět byl šerý, on to však nevěděl, protože nepoznal jiný svět. Byl temný, ale jeho oči se dosud nemusely přizpůsobit jinému světlu. Jeho svět byl velmi malý. Hranicemi byly rozměry doupěte, ale protože vlček neznal venkovský širý svět, nikdy jej úzké prostředí netisnilo.

Brzy však objevil, že se jedna stěna jeho světa liší od ostatních. Přitahovala ho neodolatelným púvabem, ještě než otevřel oči a mohl si ji prohlédnout. Světlo, jež odtamtud přicházelo, bilo jej do zavřených víček a budilo v očních nervech dojem červeně zbarvených a podivně příjemných záblesků. Život jeho těla a každá žilka jeho těla, vlastní podstata jeho těla, lišící se od jeho osobního života, toužily po tomto světle a vábily jeho tělo k němu stejně, jako promyšlená chemie žene rostliny za sluncem.

BÍLÝ TESÁK

V plném rozmachu tvůrčí síly napsal novelu „Bílý tesák“, zase knihu o psu jako „Volání divočiny“, v níž se však Bílý tesák nenavráťtí z civilizovaného světa do panenské přírody, ale naopak opouští divočinu a zůstává s lidmi. Tato kniha nedosahuje umělecké hodnoty „Volání divočiny“, ale je to krásné a dojemné vyprávění o psu, vzrušující a napínavé.

úryvek z knihy Námořník na koni

Lišil se od svých bratří a sester. Jejich srst už dostávala rezavý nádech zděděný po matce vlčici, jen on jediný se barvou srsti zvrhl po otci. Byl jediným šedým vlčkem z celého vrhu. Zrodil se do vlčího rodu — vlastně byl celý Jednooký s jedinou výjimkou, že totiž měl dvě oči místo otcova jediného.

Šedý vlček, dokud byl slepý, hmatal, číchal a chutnal, sotva však prohlédl, viděl všechno velmi jasně. Brzy poznal své dva bratříky a dvě sestřičky. Začínal s nimi chabě, nemotorně dovádět, ba i potýkat se a v krčku mu směšně chrčelo (předzvěst budoucího vrčení), když se rozčilil. a dávno předtím, než prohlédl, naučil se hmatem, chutí a čichem poznávat matku — zdroj tepla, tekuté potraviny a něžnosti. Měla hebký, laskající jazyk, který jej příjemně hladil po srsti a nutil ho, aby se k ní přitulil a spokojeně usnul.

A tak většinu svých prvních měsíců života prospal; ale teď už docela dobře viděl, zůstával déle vzhůru a seznamoval se důkladně se svým okolím. Jeho svět byl šerý, on to však nevěděl, protože nepoznal jiný svět. Byl temný, ale jeho oči se dosud nemusely přizpůsobit jinému světlu. Jeho svět byl velmi malý. Hranicemi byly rozměry doupěte, ale protože vlček neznal venkovský širý svět, nikdy jej úzké prostředí netisnilo.

B. Sazba e-knihy Jack London a jeho příběhy

Celá sazba e-knihy Jack London a jeho příběhy je přiložena v samostatném ePub souboru.

C. Obsah CD

Přiložené CD obsahuje:

- samostatnou bakalářskou práci ve formátu pdf a word
- sazbu e-knihy Jack London a jeho příběhy ve formátu indd
- celou e-knihu Jack London a jeho příběhy ve formátu ePub